

26 OKT. 2001
Deze rubricering is
beëindigd na 50 j.

~~VERTROUWELIJK~~

Stg. GEHEIM

MAANDOVERZICHT

No. 12 1965

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 12 - 1965

163

(Tijdvak 1-12-1965 t/m 31-12-1965)

I N H O U D

	Blz.
<u>I. Communisme Internationaal</u>	
De communistische wereld anno 1965	1
In de socialistische landen: stagnatie van de economische competitie	2
De CP-en in de kapitalistische landen: rivisionisme en reformisme	4
In de "stormcentra van de revolutie": Moskou tegen Peking	7
De verdeeldheid in de communistische beweging	9
<u>II. Activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
De CPN en de internationale communistische beweging	11
De CPN als "nationale" partij	13
De CPN-organen en periodieken	17
De financiële positie van de CPN	19
De pro-Chinese oppositie in en rond de CPN	21
De communistische vakbeweging in 1965	22
<u>III. Activiteiten van de Communistische Hulporganisaties</u>	
De frontorganisaties in 1965	25
De jeugdbeweging	27
De vredesbeweging	30
De verzetsbeweging	34
Culturele uitwisseling	35
<u>IV. Andere groeperingen</u>	
Opheffing SWP en "De Brug"	38
"The New Left"	40
De ontwikkelingen in de PSP	43
Het Trotskisme	47
Rechts extremisme	50
<u>Stakingsoverzicht december 1965</u>	51
<u>Agenda</u>	53

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De communistische wereld anno 1965

Het was dit jaar in december vijf jaar geleden, dat vertegenwoordigers van alle communistische partijen te Moskou de plechtige Verklaring ondertekenden, waarin de voortgang van de wereldrevolutie - in de revolutionaire bevrijdingsbeweging, de strijd van de communistische partijen in de kapitalistische wereld en de verwezenlijking van het communisme in de socialistische landen - zo stellig werd verzekerd.

In een terugblik op die gedenkwaardige gebeurtenis, waarbij de CP-en voor het oog van de wereld nog eenmaal en voor het laatst een schijn van eensgezindheid wisten op te houden, meende de "Prawda" (medio december) nog te kunnen volhouden, dat "de deelnemers aan de conferentie te Moskou in een vrijmoedige discussie, waarin de standpunten van alle partijen tot hun recht kwamen, de huidige algemene lijn van de communistische beweging uitwerkten" en dat dit zoveel betekende als "een schitterende overwinning van het scheppend marxisme-leninisme en van de principes van het proletarisch internationalisme".

Afgezien evenwel van een memento in de "Prawda" ging de vijfde verjaaring van de Conferentie van de 81 partijen in het Moskouse kamp - na de feestelijke viering van de twintigste verjaardag van de overwinning op het nazisme en van de dertigste verjaardag van het befaamde 7e Cominterncongres - nagenoeg onopgemerkt voorbij. En terecht. Niet alleen immers was de door deze Conferentie uitgegeven Verklaring in de verstreken vijf jaar zo dubbelzinnig gebleken, dat verdedigers van twee onverzoenlijke varianten van marxisme-leninisme erbij konden blijven zweren; de Verklaring bleek ook danig te kort te zijn geschoten in de analyse van "de internationale situatie, de krachtsverhoudingen in de wereld en de ontwikkeling van de arbeidersbeweging en de nationale bevrijdingsbeweging".

Het herdenkingsartikel in de "Prawda", dat de juistheid van deze analyse zo triomfantelijk "door het leven" bewezen achtte, kon dit gebleken tekort nauwelijks verbloemen. De communistische wereld anno 1965 was niet de wereld die in de Moskouse Verklaring van de 81 CP-en was voorzien.

In de socialistische landen: stagnatie van de economische competitie

Volgens de Moskouse Verklaring werd Lenins voorspelling, dat de socialistische landen de voortgang van de wereldrevolutie vooral door de successen van hun economische politiek zouden beïnvloeden, door de loop der ontwikkelingen volledig bewaarheid. Het socialisme kon immers bogen op weergaloze technologische en wetenschappelijke successen en op een nog steeds in omvang toenemende economische productie. Zelfs was de tijd niet ver meer, dat de socialistische landen een hoger percentage van de wereldproductie zouden opbrengen dan de niet-socialistische wereld. Dan, aldus de Verklaring, zou het kapitalisme verslagen worden in de sfeer van de alles beslissende menselijke activiteit, in de sfeer van de materiële productie....

Aan deze uitspraak herinnerend schreef de "Prawda" in december, dat de macht van het socialisme in de sindsdien verlopen vijf jaren nog verder was toegenomen, dat in de Sowjet-Unie snelle voortgang was gemaakt met de verwezenlijking van de materiële en technische voorwaarden voor de opbouw van een communistische maatschappij, terwijl in een reeks andere socialistische landen de opbouw van het socialisme haar voltooiing naderde. Vanwege deze wijziging in de economische krachtsverhouding was de invloed van de socialistische landen op de loop van het wereldgebeuren zozeer toegenomen, zo concludeerde het blad, dat daarmee bewezen was, dat de politiek van de economische wedijver met het kapitalisme een waarlijk revolutionaire politiek was.

De werkelijkheid, evenwel, bleek minder rooskleurig.

In de Sowjet-Unie zelf, waar Chroestsjow in oktober vorig jaar mede wegens het herhaalde mislukken van zijn noodoplossingen-politiek in de industrie en de landbouw was afgezet, werd in de afgelopen maanden tijdens twee CC-zittingen (het landbouwplenum in maart en het industriepenum in september) een streep gezet onder schamele winstrekeningen.

Noch bleek Chroestsjow er met zijn mais-manie, zijn maagdelijkegronden-politiek en zijn kunstmestcampagne, met zijn dure reorganisaties en nog weer nieuwe reorganisaties in geslaagd te zijn de agrarische productie op een minimaal noodzakelijk peil te brengen. Noch ook had Lysenko de Sowjet-landbouw met zijn magische formules gezond weten te bidden. Tijdens het landbouwplenum moest Brezjnev toegeven, dat de landbouwproductie in de eerste zes jaar van het

vigerende 7-jarenplan met niet meer dan 10 procent was gestegen, terwijl over de gehele periode een stijging van 70 procent was voorzien, hetgeen overigens betekende, dat er per capita gerekend nauwelijks van enige vooruitgang sprake was, aangezien de bevolking van de Sowjet-Unie in deze periode eveneens met bijna 10 procent was gegroeid.

In de industriële sector bleek het - eveneens na herhaalde reorganisaties - slechts weinig beter gesteld te zijn. Op 27 september verklaarde Kosygin voor het forum van het Centraal Comité van de CPSU, dat er in de afgelopen jaren "een zekere teruggang" te constateren was geweest in het nationaal inkomen en in de industriële produktie "per geïnvesteerde roebel" en dat de toename van de arbeidsproduktiviteit in de industrie bij de verwachtingen was ten achter gebleven.

Na het nimmer door de Sowjetstatistici overtuigend weerlegde CIA-rapport (eind 1963), waarin becijferd werd, dat de toename van de industriële produktie in de Sowjet-Unie in 1962/1963 nog slechts 2½ procent bedroeg tegen 6 à 10 procent in de laatste van de vijftiger jaren *) en gezien de altijd nog wel geflatteerde Sowjet-statistieken zelf, kwam Kosygin's vage bekentenis niet meer als een verrassing. Er bleek echter wel uit, dat de Sowjet-leiders de situatie zorgelijk achtten.

Een oplossing zagen zij deze keer in reusachtige investeringen - 75 miljard roebel voor de periode 1966-1970 tegen 36 miljard roebel in de afgelopen vijf jaar - benevens enkele corrigerende maatregelen in de landbouwsector en een ingrijpende reorganisatie van de industriële sector, inclusief een herziening van het planningsysteem, waarbij zekere "liberale" ideeën van Sowjet-economen als Liberman een zeer bescheiden toepassing vonden. Voor het eerst kwam men daarmee toe aan een meer zakelijke aanpak van de problemen, waarbij de gebruikelijke grootspraak achterwege bleef.

Niet alleen echter in de Sowjet-Unie, maar ook in de satellietlanden - met uitzondering wellicht van Roemenië - vertoonden de nationale economieën in de laatste vijf jaar steeds duidelijker tekenen van vermoeidheid, met name in Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije, zodat ook hier recentelijk tot hervormingen moest worden besloten.

*) Volgens de Sowjet-statistieken groeide het nationale produkt (bruto economische produktie) in 1962 met 6% tegen 12% in 1958.

Een bijzonderheid daarbij was, dat sinds Moskou in 1963 had moeten zwichten voor het verzet van de Roemenen tegen de economische integratie van de bloklanden en de Comecon daarna snel aan betekenis had verloren, in deze revisies een grotere diversiteit tot uitdrukking kwam dan tot voor kort mogelijk zou zijn geweest.

In dit jaar werd het dan ook duidelijk, dat de zo geroemde economische macht van de socialistische landen, door structurele moeilijkheden verzwakt, nog verder ondermijnd dreigde te worden door nationale belangentegenstellingen.

Het moest ook de leiders van de socialistische landen uit de noodzaak tot weer nieuwe hervormingen wel pijnlijk duidelijk geworden zijn, dat van een werkelijke economische competitie met de kapitalistische wereld nog lang geen sprake was.

De CP-en in de kapitalistische landen: revisionisme en reformisme

Zoals in de Verklaring van de 81 partijen een al te zonnig beeld werd getekend van de economische ontwikkelingen in de socialistische landen, zo werd daarin ook nauwelijks acht geslagen op de schaduwen die zich over de communistische beweging in de kapitalistische wereld begonnen uit te breiden. De CP-en in het Westen werden weliswaar gewezen op de gevaren van het revisionisme en het reformisme, echter slechts in algemene termen en niet alsof er reden zou zijn tot bezorgdheid.

Het revisionisme gold volgens de Verklaring nog altijd als het hoofdgevaar voor de communistische beweging, "als een perversie van het marxisme-leninisme, waarin zich een burgerlijke ideologie weer- spiegelde..... als een vorm van rechts opportunisme, waardoor de revolutionaire wil van de arbeidersklasse werd verlamd en de massa werd ontwapend midden in haar strijd tegen de imperialistische onderdrukkers en de uitbuitende klassen". Dit sloeg evenwel met name op het Titoïsme.

Het reformisme - de opvatting als zouden sociaal-economische hervormingen binnen het kapitalistische systeem tenslotte een socialistische revolutie overbodig maken - kreeg zelfs nog minder aandacht. Ook de communisten streden immers voor democratische, sociaal-economische hervormingen, echter in de overtuiging, dat de werkende

klassen in de kapitalistische landen zich eens volledig tot het socialisme zouden bekeren. En was het dan niet ongerijmd, dat zij zelf daarbij de socialistische revolutie uit het oog zouden verliezen?

De werkelijkheid zou het spoedig anders leren. Kwamen in de CPSU en in de CP-en van de satellietlanden na 1960 tegenover het geharnaste "revolutionaire marxisme-leninisme" in de stijl van Mao Tse-toeng steeds sterker revisionistische trekken naar voren, in de Westerse CP-en leidde het streven naar aanpassing, revisie en modernisering tot ontsporingen die ook in Moskou ongerustheid wekten.

Vooraf in het afgelopen jaar kwam het in verscheidene CP-en tot heftige discussies over kwesties die rechtstreeks verband hielden met de dogmatiek van de socialistische revolutie, waarbij de meer radikale vernieuwers - het verwijt van revisionisme en reformisme trotserend - duidelijk veld bleken te winnen.

Volgens hun theorieën zou de vreedzame weg naar het socialisme in de hoogontwikkelde kapitalistische landen nog uitsluitend een parlementaire weg kunnen zijn en zou het socialisme slechts te realiseren zijn wanneer - en voor zolang - een langs democratische weg gevormde meerderheid van het volk daarmee zou instemmen.

Deze vreedzame overgang naar het socialisme zou bovendien, van hervorming tot hervorming, een zeer geleidelijk verloop dienen te hebben, waarbij van een revolutie in de strikte zin van het woord, van een bruuske omwenteling, een geforceerde breuk in de ontwikkeling van de maatschappij geen sprake zou kunnen zijn. Geen democratisch instituut zou tijdens dit proces moeten worden geliquideerd, geen wet ontkracht, geen enkele klasse of belangengroep buiten de wet gesteld. Wellicht zou een bepaalde fase in de opbouw van de socialistische maatschappij nog als "dictatuur van het proletariaat" worden aangeduid, maar dan zou deze "dictatuur" vrij blijven van de gewelddadigheden waarmee zekere historische voorbeelden bezoedeld waren.

Kortom, de parlementair-democratische staten van het kapitalistische Westen zouden volgens de opvattingen van deze vernieuwers, pijnloos omgevormd kunnen worden in socialistische "staten van het volk", onder leiding van de communistische partijen, die met verloop van tijd natuurlijkerwijs aanvaard zouden worden als "partijen van heel het volk".

Niet in alle CP-en werden deze zaken even scherp gesteld. In sommige bleef men zich vermeien in steriele pro-forma discussies, onveranderlijk eindigend met de oude, vertrouwde slogans. In enkele andere CP-en kwam men echter tot voor dogmatici nog schokkender nieuwlichterijen.

Verskillende Scandinavische partijen bekenden ronduit, dat

zij van de historische ervaringen van de socialistische landen weinig of niets te leren hadden, dat Lenins revolutieleer door de ontwikkelingen in de hoogontwikkelde kapitalistische landen achterhaald was (zo ze hier al ooit van toepassing was geweest) en dat zij zich derhalve met minder pretenties en met meer bescheidenheid tegenover de andere politieke bewegingen in de problematiek van het eigen land zouden moeten verdiepen. In de partijbladen werd zelfs een enkele keer het geluid gehoord, dat waar de sociale vooruitgang voor een groot deel te danken was aan de inspanningen van de "reformistische" partijen - waarvan de communisten zich ten onrechte afzijdig hadden gehouden - ook de CP-en zich voortaan voor het predicaat "reformistisch" niet meer behoeften te schamen. In de CP-Zweden leidden dergelijke overwegingen tot de vraag, of de partij nog "communistisch" moest blijven heten en of haar organisatievorm en program geen grondige herziening behoeften.

In de Italiaanse CP - toch al niet schuw voor revisionistische theorieën - wonnen de rechtsen onder aanvoering van Amendola dit jaar een beslissende slag, toen het Centraal Comité in juni met overgrote meerderheid de idee overnam van de vorming van een nieuwe "socialistische eenheidspartij", die (nota bene) als niet-CP de parlementaire weg naar het socialisme zou moeten wijzen.

Vanuit Moskou werden al deze ontwikkelingen, zoals gezegd, met bezorgde blik gadeslagen. Gegeven de autonomie van de CP-en evenwel hadden ook de Sowjet-ideologen zich te houden aan het parool dat "de keuze van de revolutionaire strijdvorm een soevereine aangelegenheid was van elke partij en van de arbeidersklasse van elk land" en dat "niemand het recht had de arbeidersklasse en haar voorhoede in welk land ook bepaalde voorschriften en methoden op te dringen" ("Prawda", medio december 1965), zodat van een direkt ingrijpen of van openlijke kritiek geen sprake kon zijn.

Indirekt lieten zij echter bij verschillende gelegenheden wel blijken, hoe zij over het een en ander dachten. Zo bundelden zij in het officiële CPSU-orgaan "Kommunist" (december 1964) de kritiek die Amendola met zijn nieuwe theorieën in eigen partij had geogst, in een artikel dat besloot met de woorden: "Aldus hebben de leiding van de PCI en haar theoretische organen de stellingen die door kameraad Amendola naar voren waren gebracht, aan een geargumenteerde kritiek onder-

worpen en afgewezen, en hebben zij de marxistisch-leninistische principes van de strijd voor de eenheid van de arbeidersklasse verdedigd". Toen dit achteraf een voorbarige conclusie bleek, schreven zij voorzichtiger en mede met het oog op de algehele situatie in de Westerse communistische beweging, dat "de CP-en in de kapitalistische landen grotelijks hadden bijgedragen(!) tot de ideologische vernietiging van het revisionisme dat beoogde de basis van de revolutionaire theorie en de revolutionaire politiek te herzien, de leer van de socialistische revolutie te vervangen door de theorie van de "omvorming van het kapitalisme in het socialisme", en de strijdpartijen van de arbeidersklasse te veranderen in discussieclubs". Zij wezen daarbij tevens op de misvatting (in bepaalde Westerse CP-en) dat "diepgaande democratische hervormingen" al ten naaste bij een "overgang naar het socialisme" zouden betekenen.

Voor wie dit alles nog niet duidelijk genoeg mocht zijn stipuleerde de "Prawda" tenslotte nog eens in haar herdenkingsartikel ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van de Conferentie van de 81, dat de marxisten-leninisten zich - in tegenstelling tot alle revisionisten en reformisten - ten doel stelden de staatsmacht te veroveren en de weg van de socialistische revolutie en de dictatuur van het proletariaat te gaan. In hoeverre dit een vreedzame weg zou zijn, zou bepaald worden door het optreden van de reactionaire klassen en niet door de acties van het proletariaat.....

Vanuit verschillende Westerse CP-en was het Moskou al herhaaldelijk - maar kennelijk zonder resultaat - duidelijk gemaakt, dat dit soort algemeenheden van weinig nut waren. Er werd dan ook, voorzover uit de partijbladen kon blijken, niet of nauwelijks op gereageerd.

Het Westerse communisme, verscheurd en in zichzelf verdeeld, maar anderzijds hier en daar toch weer met nieuwe moed in beweging, kwam in dit jaar verder los van Moskou.

In de "stormcentra van de revolutie": Moskou tegen Peking

De nationale bevrijdingsrevoluties, door Lenin al een halve eeuw geleden vanuit zijn vooringenomen standpunt beschouwd als bewegingen die met de socialistische opmars in de kapitalistische landen convergeerden in één historisch gebeuren in de toekomst, de wereldrevolutie, werden in de verklaring van de 81 CP-en eveneens met gezwollen frasen gememoreerd:

Met deze revoluties was een nieuwe episode in de geschiedenis van de mensheid ingeluid. De bevrijde volkeren van Azië, Afrika en Latijns Amerika waren actief gaan deelnemen aan de internationale politiek, waarmee het volledige fiasco van het kapitalisme onvermijdelijk was geworden. Het ineensorten van het koloniale systeem onder de druk van de nationale bevrijdingsbeweging was dan ook een tweede historisch feit van overweldigende betekenis gebleken na het tot stand komen van het socialistische wereldsysteem.

Uiteraard waren deze revoluties - volgens de Verklaring - voornamelijk geslaagd dank zij de steun van de internationale communistische beweging, zoals ook het gezamenlijke belang in de eindstrijd tegen het kapitalisme een steeds hechtere solidariteit eiste tussen de jonge staten, de socialistische landen en de communistische en arbeiderspartijen.....

Hoe hot ondertussen met deze solidariteit in het afgelopen jaar in werkelijkheid gesteld was, bleek wellicht het duidelijkst uit de verwickelingen rond de tweede Afro-Aziatische topconferentie, die eerst in juni en vervolgens in november te Algiers zou worden gehouden, maar tenslotte vanwege onoverkomelijke tegenstellingen en rancunes tussen de deelnemende partijen voor onbepaalde tijd moest worden uitgesteld.

Het conflict tussen Moskou en Peking, zich meer en meer toespitsend op een strijd om de hegemonie in de derde wereld, was slechts één factor die de voorbereiding van deze conferentie verstoorde. De malaise, veroorzaakt door het geforceerde optreden van de Chinezen in Afrika - waar zij zich aan een aantal landen hinderlijk bemoeizuchtig bleven opdringen - en in Azië - waar zij wantrouwen zaaiden met hun niet aflatende pressie op hun eigen bondgenoten, hun oorlogszuchtige houding zowel in de kwestie Vietnam als in het conflict India-Pakistan en tenslotte met hun twijfelachtige activiteiten in verband met de coup van de 30 september beweging in Indonesië - was stellig een factor van nog zwaarder gewicht. Het was echter duidelijk dat de Afro-Aziatische topconferentie óók mislukte vanwege politieke tegenstellingen in de derde wereld zelf.

Wanneer het roerige jaar 1965 in dit opzicht iets leerde, dan was dit wel het feit, dat benamingen als "derde wereld", "stormcentra van de revolutie" of zelfs maar "Azië" zeer vage algemeenheden zijn, dat de "derde wereld" zich niet voegt in de marxistisch-leninistische schema's (evenmin als de ontwikkelingen in de socialistische landen en in de kapitalistische wereld aan deze starre en stériele schema's

blijken te gehoorzamen) en dat - kortweg - de communistische beweging de "nationale bevrijdingsbeweging" voor een goed deel ten onrechte aan zich geaffilieerd heeft.

In dit jaar hervatte Moskou de strijd met Peking om de invloed in deze derde wereld. In termen van "Realpolitik" en van internationaal prestige boekten Croestsjows opvolgers daarbij enige winst, dank zij vooral het negatieve effect van de harde politiek van de Chinezen. In termen van marxisme-leninisme echter had de strijd tussen Moskou en Peking in deze wereld minder te betekenen dan uit de overvloedige woordenkramerij zou moeten blijken.

De verdeeldheid in de communistische beweging

In de Moskouse Verklaring van de 81 CP-en werd nog met grote stelligheid verzekerd, dat "de verwachtingen van de imperialisten, renegaten en revisionisten aangaande de mogelijkheid van een scheuring in het socialistische kamp volkomen uit de lucht waren gegrepen en door de feiten gelogenstrakt zouden worden.... De socialistische landen was hun eenheid immers dierbaar als hun oogappel".

Het was een van de passages waaraan het "Prawda"-artikel ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van de Verklaring stilzwijgend voorbij ging. Het gaf toe, dat hoewel de communistische beweging in de verlopen vijf jaren in haar geheel "gevorderd" was, deze jaren tegelijkertijd een "gecompliceerde periode" hadden betekend, waarin de eenheid van de socialistische landen en van de internationale communistische beweging "in zekere mate" verzwakt was. Was dit al een euphemisme, het blad bleef ook bij de oude Chroestsjowistische stelling, dat men het aan de Tijd moest overlaten deze of gene partijen aan de hand van hun eigen ervaringen te doen inzien, dat zij met hun revisie van de algemene lijn van de communistische beweging op de verkeerde weg waren. Het prees vervolgens het bilaterale overleg en het internationaal beraad tussen de partijen aan als middelen ter bestrijding van de bestaande moeilijkheden, daarbij - alweer niet geheel terecht - wijzend op het succes van besprekingen tussen de CPSU en een zestigtal andere partijen en van zulke internationale conferenties als die van de Arabische CP-en, de Latijns-Amerikaanse CP-en te Havana en de West-Europese CP-en te Brussel.

Bij al haar geforceerd optimisme moest de "Prawda" tenslotte echter met bitterheid constateren, dat de Chinezen in dit opzicht

geen spoor van goede wil meer toonden.

Het Centraal Comité van de CPSU had al het mogelijke gedaan om de betrekkingen tussen de CPSU en de CP-China en tussen de Sowjet-Unie en de Chinese Volksrepubliek te normaliseren. De Chinese leiders hadden evenwel de opvattingen van de marxistisch-leninistische partijen genegeerd en alle initiatieven afgewezen die gericht waren op het tot stand brengen van een eenheid van actie in de strijd tegen het imperialisme en op de normalisering van de situatie in het socialistische blok en in de internationale communistische beweging. De leiders van de CP-China hadden zich niet alleen verzet tegen een coördinatie van hun tegen het imperialisme gerichte activiteiten met die van de andere partijen, maar hun scheurmakersactiviteiten in de communistische beweging zelfs nog opgevoerd.

Na alles wat er dit jaar tussen Moskou en Peking was gepasseerd in verband met de oorlog in Vietnam en de andere brandende kwesties in de internationale politiek en nadat de Chinezen (medio november) de noodzaak hadden geproclameerd van een politieke en ideologische scheidslijn tussen de CP-China en haar bondgenoten enerzijds en de overige CP-en anderzijds, klonk deze klacht bijna als een aanvaarding van de onvermijdelijkheid van de scheuring in de communistische beweging - waarmee de verdeeldheid van het communisme, juist vijf jaar na de Conferentie van de 81 partijen, schrijnend werd geïllustreerd.

H O O F D S T U K I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De CPN en de internationale communistische beweging

Het afgelopen jaar heeft de CPN haar sinds medio 1963 ingenomen autonomen positie t.a.v. de internationale communistische beweging nadrukkelijk beklemtoond en verdedigd. Zoals bekend, moet deze autonomie-politiek dienen om de CPN nationaal een echt, onverdacht, Nederlands aanzien te geven en internationaal (zoveel mogelijk) buiten het conflict tussen Moskou en Peking te houden. Met het oog daarop heeft de CPN-leiding een grote argwaan tegen het optreden van de grote partijen, in het bijzonder die van de Sowjet-Unie, Frankrijk en Italië, en wenst zij zich, als Nederlandse partij, in geen geval meer de wet te laten voorschrijven door welke andere CP ook.

"Eigen stellingname"

Duidelijk bleek dit aan de vooravond van de Brusselse conferentie der communistische partijen uit de "kapitalistische landen" van Europa (1-3 juni). Ontstemd over het politiek communiqué van de Moskouse 19-partijenconferentie (1-5 maart) en beducht voor de mogelijkheid dat de Brusselse conferentie onder druk van de CPSU een manifestatie ten gunste van Moskou zou worden, publiceerde de CPN op 17 mei in "De Waarheid" een "eigen stellingname" inzake de problemen van de communistische beweging. Deze "eigen stellingname" - die afweek van de inzichten der andere Europese partijen - hield in:

- a. een openlijke veroordeling van "Chroestsjows revisionistische praktijken" is de voorwaarde voor het herstel van de communistische eenheid; en
- b. het Westduitse militarisme is het voornaamste gevaar voor de wereldvrede.

Met het eerste punt leverde de CPN-leiding een gevoelige kritiek op de CPSU (en indirect op de PCF en PCI) en met het tweede punt toonde zij tevens in een belangrijke zaak van mening te verschillen met de Chinese CP, die het "Amerikaans imperialisme" als het grootste gevaar beschouwt. De Nederlandse delegatie naar de Brusselse conferentie kreeg het uitdrukkelijk consigne mee te eisen, dat de kwestie-Vietnam (het hangijzer tussen Moskou en Peking!) als belangrijkste

agendapunt zou worden vervangen door het Westduitse vraagstuk. Om volledig verzekerd te zijn tegen alle eventualiteiten, werd nog bepaald dat het nemen van bindende ideologische besluiten niet tot de competentie van een regionale conferentie (zoals de Brusselse!) behoorde.

Op grond van deze uitspraken voerde de CPN-delegatie op de conferentie van Brussel een starre oppositie die bij de andere partijen verbazing en ergernis wekte. De Nederlanders kregen uiteraard geen voet aan de grond; zij weigerden echter de resolutie over Vietnam te ondertekenen en distancieerden zich in een aparte verklaring van het perscommuniqué. De autonomie was gered, maar het isolement van de CPN ten opzichte van de andere CP'en was toegenomen.

Afzetten tegen Moskou

Reeds vaker werd betoogd dat de CPN haar nationale instelling ("wij zijn niet voor Moskou en niet voor Peking, maar voor Amsterdám") voornamelijk accentueert door zich af te zetten tegen de Sowjet-Unie. Dit gebeurt door kritische speldeprikken in "De Waarheid", soms als eigen commentaar, maar meestal steeds vervlochten in geselecteerde citaten uit buitenlandse communistische bron. In het bijzonder zijn het Chroestsjow en diens "revisionistische praktijken", die het nog steeds moeten ontgelden. Verklaringen van Sowjet-leiders en andere vooraanstaande buitenlandse communisten, die de CPN-leiding niet welgevallig zijn, worden zoveel mogelijk weggelaten, maar uitspraken over de autonomie der partijen, over de betekenis van de kleine CP'en en over het gevaar van het "Westduitse militarisme" worden met nadruk gepubliceerd.

Uiteraard voelt de CPSU zich nogal geërgerd over de kritiek van de kleine Nederlandse CP. Zij uit deze ontstemming vooral door de CPN te negeren in de Russische pers. Zo werden bijvoorbeeld nòch de communistische stemmenwinst bij de Rijnmondverkiezingen, nòch het jubileum van "De Waarheid" in de "Prawda" vermeld.

Internationale contacten

Aan de steeds frequenter optredende internationale partijbesprekingen na de Brusselse conferentie, heeft de CPN slechts in geringe mate deelgenomen. De conferentie ter herdenking van het 7e Kominterncongres, medio oktober te Praag, werd niet door de CPN bezocht.

Ook op het congres van het Wereld Vakverbond, dat in diezelfde maand te Warschau werd gehouden, ontbraken de Nederlanders. Paul de Groot bracht weliswaar in de maand juli van dit jaar een bezoek aan Polen, maar dit uitstapje had slechts ten doel - zoals vernomen werd - gegevens te verzamelen voor zijn memoires. Behoudens partijbestuurslid Annie Averink, die naar het Roemeense partijcongres (eind juli) werd afgevaardigd, bleven de CPN-leiders verder thuis.

Tijdens het "Waarheid"-festival (medio september) werd van mening gewisseld met de Belgische partijbestuurder Albert Deconinck en een delegatie van de illegale Westduitse communistische partij, de KPD. De CPN heeft deze gesprekken echter nadrukkelijk informeel willen houden en er geen publiciteit aan gegeven. Deze gedragslijn werd ook gevoerd ten aanzien van het overleg dat begin november plaats vond met een delegatie van de Hongaarse CP. Aangenomen kan worden, dat de Hongaren de CPN-leiders hebben willen bewegen zich loyaler op te stellen tegenover Moskou en de kritiek op de "socialistische landen" binnenskamers te houden. Uit het feit dat een gemeenschappelijke verklaring van beide partijen is uitgebleven, kan geconcludeerd worden dat de CPN hieraan geen gevolg heeft willen geven.

De CPN als "nationale" partij

In het kort

Aan het begin van het verkiezingsjaar 1966 zal de CPN-leiding, terugblikkend op 1965, enerzijds met voldoening, maar tegelijkertijd ook met een gevoel van teleurstelling de balans opmaken.

Voldoening vanwege de vrij spectaculaire winst waarmee de partij bij de Rijnmondverkiezingen uit de bus kwam en vanwege de per 1 september verkregen zendtijd. Teleurstelling omdat De Groot c.s. zullen moeten toegeven dat, ofschoon men ook in 1965 elke gelegenheid aangreep om het onafhankelijke, puur-Nederlandse karakter van de CPN te benadrukken, er geen vooruitgang is geboekt op de weg naar de zo zeer begeerde eenheid met de socialisten.

Angst voor aantasting van het "nationale" karakter van de partij, was deels oorzaak van de halfslachtige houding van de CPN bij de behandeling van de goedkeuringswet in het parlement. Hoewel duidelijk tegen de verbintenis gekant, onthielden de CPN-fracties zich van stemming, opdat de "reactie" geen gelegenheid zou worden geboden om hen en de republikeinse PSP over één kam te scheren.

Men mag overigens verwachten dat deze partij in toenemende mate het ongenoegen van de CPN zal opwekken. Dit kan worden afgeleid uit verschillende "Waarheid"-artikelen in november en december waarin, naast het afwijzen van het republikeins gedoe van de PSP, vooral ook het mogelijke toetreden van ex-SWP-figuren tot deze partij wordt geheld.

Rijnmondverkiezingen

Bij de begin juni gehouden verkiezingen voor de Rijnmondraad wist de CPN 5,04% van het totaal aantal geldige stemmen te verwerven en verkreeg daarmee 4 zetels in de Raad. Gesteld tegenover de Tweede Kamerverkiezingen van 1963 (3,45% in dezelfde gemeenten), betekende dit een stijging van het CPN-stemmenaantal met meer dan 40%.

Dat deze radicalisering naar links kon doorzetten, houdt zonder twijfel mede verband met een de laatste jaren te constateren afnemende van anti-communistische gevoelens, onder invloed o.m. van de vreedzame coëxistentie-politiek van de USSR, waardoor de kijk op het communisme, ook in Nederland, milder is geworden. Nu de CPN zich gaat presenteren als een bij uitstek Nederlandse partij en dit met name demonstreert door het uiten van kritiek op toestanden en gebeurtenissen in de USSR en satellietlanden, kan dit tot gevolg hebben dat de kiezer, die zijn onlustgevoelens afreageert door op een radicale partij te stemmen, de CPN gaat zien als de meest radicale en uit nationale overwegingen ook nog verantwoorde keuze.

Zendtijd

Nu de CPN sinds enige maanden beschikt over radio- en TV-zendtijd heeft zij er een niet te onderschatten hulpmiddel voor de uitbouw van haar nationale gedachte bijgekregen. De uitzendingen waren tot nu toe over het algemeen vrij gematigd van toon. In de behandelde onderwerpen kon een scheiding worden aangebracht tussen duidelijk communistische propaganda, betrekking hebbend op actuele zaken (stijgende prijzen, huurverhoging, "monopolie-winsten") en onderwerpen, die besproken worden om - zoals de CPN dit noemt - misverstanden weg te nemen. Zo werd b.v. enige dagen voor Kerstmis een uitzending gewijd aan de verhouding communisme - godsdienst.

Men kan voorlopig slechts gissen in hoeverre dergelijke uitzendingen doorwerken. Duidelijk is echter, dat de CPN-propaganda langs deze weg plotseling een veel groter gebied bestrijkt dan voorheen en

dat tegen een fractie van de drukkosten van "De Waarheid".

Scholing

Ook in de openbare bijeenkomsten, het afgelopen jaar door de CPN georganiseerd, kan men bovenvermelde twee-deling aanbrengen. Enerzijds een demonstratie "voor hoger loon en prijzenstop" in Rotterdam (MO 4) en het huurappèl in Amsterdam (MO 11). Daarnaast, in februari te Amsterdam, een symposium, georganiseerd onder het sprekende motto: "De uitdaging van het marxisme", dat ten doel had "de zienswijze van de Nederlandse marxisten weer te geven op b.v. christendom en democratie".

Het relatief grote succes van dit symposium, vormt deels de verklaring voor een ingrijpende verandering in de opzet van de partij-scholing. Het komende seizoen zullen basis- en kaderscholing goeddeels komen te vervallen, om plaats te maken voor openbare gespreksavonden, waar de te behandelen onderwerpen afgestemd zullen zijn op een gemiddelde van CPN-'ers en - vooral ook - van niet-CPN'ers. De CPN-leiding maakt kennelijk het belang van een goede ideologische vorming der leden ondergeschikt aan de benadering van het niet-partijlid. Ze zal zich ervan bewust zijn, dat ten gevolge hiervan steeds minder leden zich zullen kunnen kwalificeren voor de openvallende kaderposten. Hetgeen een extra zware belasting van het huidige kader inhoudt.

De goedkeuringswet

Wat een voor de hand liggend agitatie-object leek te zijn: het huwelijk van Prinses Beatrix en de heer Von Amsberg, is in het algemeen door de CPN met grote omzichtigheid benaderd. Hoewel duidelijk tegen de verbintenis gekant (hauwere binding met heersende Westduitse kringen die belust zijn op atoomwapens en revanche") beperkte "De Waarheid" zich veelal tot het aandringen op uitstel van behandeling van de goedkeuringswet en het aanhalen van anti-artikelen uit de niet-communistische pers. Wat in de berichtgeving wel tot uitdrukking kwam, was de scherpe afwijzing van de republikeinse stellingname van de PSP, "die heel goed een koningskwestie tot gevolg kon hebben, waardoor de aandacht van werkelijk belangrijke zaken zou worden afgeleid".

Het niet-deelnemen aan de stemming op 10 november werd door Marcus Bakker gemotiveerd door te wijzen op het onherroepelijke van de verbintenis die, noch door parlementaire, noch door buiten-parlementaire

actie, ongedaan zou kunnen worden gemaakt. In feite echter vreesde de communistische fractie dat zij bij tegenstemmen, door de "reactie" samen met de PSP op één hoop zou worden geveegd. En dat moest ten koste van alles worden voorkomen.

Eenheidspolitiek

Het irreële perspectief van "groeierende samenwerking tussen communisten, socialisten en progressieve gelovigen", dat Henk Hoekstra de partijgenoten begin 1965 weer eens voor ogen stelde, bleek voor het zoveelste jaar in successie een wijkend perspectief, zo niet een fata morgana te zijn.

Toch hadden de aan de eenheid gewijde artikelen in de communistische pers een onveranderlijk optimistische teneur. Zo "betoogde" "De Waarheid", naar aanleiding van de kabinetscrisis, dat Mr. Cals zou trachten de PvdA in de regeringsverantwoordelijkheid te betrekken om daardoor "de gegroeide eenheid tussen socialistische en communistische arbeiders" te breken. Een zelfde geest ademen de "Waarheid"-beschouwingen naar aanleiding van het in maart gehouden PvdA-congres. Dat het partij-bestuur van de PvdA liet weten, op opportunistische gronden voor toewijzing van zendtijd aan de CPN te zijn, werd in CPN-kringen als een overwinning begroet.

Door de deelname van de PvdA aan de regering werd de CPN-leiding met de neus op de werkelijkheid gedrukt. Spijtig moest Marcus Bakker in de Tweede Kamer dan ook constateren dat "de enige, echte oppositie" nu alleen van de CPN moest komen. Hij trachtte de eigen aanhang een hart onder de riem te steken, door te stellen dat de eenheid van communisten en socialisten zich kon manifesteren door, langs buiten-parlementaire weg, druk op de regering uit te oefenen. De CPN verkeert in dit opzicht in een wat dualistische positie: het door haar bekritiseerde beleid van het Kabinet Cals wordt immers mede bepaald door ministers afkomstig uit de PvdA. Het is dan ook gebleken dat de hoofdstroom van de CPN-kritiek zich richt op het aandeel van de "KVP-ministers" daarin, terwijl de "PvdA-bewindslieden" zoveel mogelijk worden "ontzien".

Verwachtingen

Zoals op de verkiezingsconferentie werd aangekondigd, zal de CPN zich in haar verkiezingspropaganda in het bijzonder gaan richten op de zgn. middengroepen, i.c. kleine ondernemers, handeldrijvende

middenstand en boeren. Voorts werd de CPN-ers in gemeenteraden en Provinciale Staten op het hart gebonden hun optreden te laten bepalen door concrete, plaatselijke belangen en de nationale en internationale politiek er buiten te houden.

De Open Brief aan de aanhangers van de PSP doet verwachten dat de CPN-leiding een belangrijk deel van de verkiezingsinspanningen zal richten op het winnen van stemmen in de PSP-gelederen. Afgaande op de inhoud van de brief, zal de in PSP-kringen niet-unaniem aanvaarde republiek-gedachte daarvoor een dankbaar aanknopingspunt zijn. Daarnaast: strijd voor de vrede en tegen de Westduitse atoombewapening. (De Open Brief is inmiddels in pamfletvorm en in een zeer grote oplage ter verspreiding aan de districten gezonden.)

De PSP-leiding, die zich, naar het oordeel van de CPN, volledig gecompromitteerd heeft door de PSP open te stellen voor ex-SWP-ers, zal de komende maanden nog op zware communistische aanvallen kunnen rekenen. Een zekere beduchtheid voor versterking van het socialistisch element in de PSP en voor de politieke routiniers onder de ex-SWP-ers, waarvan sommigen vooral in Amsterdam nog een zekere faam hebben, lijkt hier niet vreemd aan te zijn.

De CPN-organen en periodieken

Tegenover de hiervoor beschreven successen van de CPN in haar streven het isolement te verbreken, waarin zij als politieke groepering temidden van het Nederlandse volk altijd heeft verkeerd, staat de moeilijke taak van de partijleiding de oplage van "De Waarheid" en andere communistische periodieken te handhaven.

De duidelijk waarneembare kentering in de anti-communistische gevoelens in ons land, waardoor de CPN meer dan voorheen in onze samenleving wordt geaccepteerd, zou kunnen doen veronderstellen dat er ook meer vraag gaat ontstaan naar communistische lectuur. Des te opmerkelijker is het daarom, dat de CPN niet alleen geen kans ziet de oplage van haar bladen te vergroten, maar zelfs de grootste moeite heeft het abonnenenten-tal te handhaven.

Tot voor kort bracht de uiterst benarde financiële situatie de CPN-leiding in voortdurende moeilijkheden bij de exploitatie van het partij-dagblad. Nu door verschillende oorzaken deze zorgen aanzienlijk zijn verminderd, zijn de problemen echter gebleven: er is geen belangstelling voor "De Waarheid". Blijkbaar is men - zeker buiten de partijkring - niet gesteld op een communistische nieuwsvoorziening, zoals

die tot nu toe in "De Waarheid" wordt gebracht.

Noch de groots opgezette publiciteit rondom het "Waarheid"-Festival, noch de grote aandacht die geschonken werd aan het 25-jarig jubileum van "De Waarheid", heeft de communistische krant veel baat gebracht. De abonnee-wervingsactie 1964-1965 leverde slechts driekwart van het gestelde doel op, hetgeen zelfs onvoldoende was om het aantal opzeggingen ongedaan te maken. De actie 1965/1966 moet minstens 5000 nieuwe lezers opleveren om te voorkomen dat het totale aantal abonnementen beneden de 20.000 zal komen.

Streekbladen

De verspreiding van de (gratis) advertentiebladen, die de CPN uitgeeft, heeft zich het afgelopen jaar verder uitgebreid. Deze bladen worden voornamelijk gefinancierd uit de advertentieopbrengst en bevatten behalve advertenties vrij veel regionaal nieuws. "De Waarheid" komt zelf aan de voorziening hiervan wegens gebrek aan plaatsruimte gewoonlijk niet toe. De bladen verschijnen momenteel, min of meer regelmatig, in een viertal plattelandsstroken, t.w. Noord-Holland Noord, Zaanstreek, Friesland en Oostelijk Groningen. De oplagen variëren van 20.000 tot 30.000 exemplaren. Er zijn plannen om nog elders een uitgave te beginnen.

Aangezien het welslagen van deze bladen in grote mate afhankelijk is van de voortdurende ijver en toewijding van de betrokken districtsbestuurders van de CPN, is de continuïteit voorshands een ongewisse aangelegenheid. Niet zelden blijkt het aanvankelijk enthousiasme na korte tijd te zijn verdwenen. Het organiseren en in stand houden van een regelmatige verspreiding, zonder daarvoor enige vergoeding te ontvangen, blijkt een moeizame onderneming te zijn. Het behoeft geen betoog, dat adverteerders weinig lust gevoelen te adverteren in een periodiek, waarvan niet vaststaat dat de verspreiding ervan ook geregeld plaatsvindt.

Diversen

De meer ideologische bladen van de CPN, t.w. "Politiek en Cultuur" en "Kontrast" stonden evenals "De Waarheid" in het teken van de "nationale" koers van de CPN. Verscheen het maandblad "Politiek & Cultuur", onder leiding van redacteur Jaap Wolff, nagenoeg ongestoord; "Kontrast", het "Marxistische" blad voor jonge kunstenaars en intellectuelen, heeft daarentegen nog steeds last van kinderziekten. Zo is

het voor oktober/november (1965) aangekondigde nummer over "Christendom & Communisme" nog steeds niet verschenen. De opgetreden vertraging was overigens een mooie aanleiding om de jaargang voortaan te laten samenvallen met het kalenderjaar. Om de abonnees gunstig te stemmen, zal het komende nummer een dubbelnummer zijn. Het zou in de bedoeling liggen de abonnementsprijs te verhogen van f 4,50 tot f 5,50 per jaar.

De Nederlandse editie van het ideologisch maandblad "Vraagstukken van Vrede & Socialisme" (VVS) - het maandblad van de internationale communistische beweging, dat in Praag wordt uitgegeven - wordt, onder auspiciën van de CPN, verzorgd door de Stichting Progressief Algemeen Vertaalbureau en uitgegeven voor rekening van "Praag". De oplage ervan bedraagt momenteel 600 exemplaren. Hiervan zijn 100 exemplaren bestemd voor België.

Het blad bevat artikelen over de communistische beweging en kampt, als gevolg van het ideologische geschil tussen China en de Sowjet-Unie, met interne moeilijkheden van redactionele aard. Tot dusverre heeft de CPSU de touwtjes echter stevig in handen weten te houden. Mede op grond hiervan, acht de CPN-leiding de betekenis van dit blad voor de Nederlandse communisten thans gering.

Om intern orde op zaken te stellen besloot de CPN-leiding, voornamelijk met het oog op de politiek wat wankelende redactie, het blad "Uilenspiegel" in maart j.l. op te heffen. Aangezien "Uilenspiegel" een regelmatige verliespost was, kon de opheffing ervan als "onvermijdelijk" worden gemotiveerd.

De financiële positie van de CPN

De CPN-aanhang blijkt nog steeds bereid te zijn financiële offers te brengen voor de partij endeze te laten delen in de gestegen welvaart. Naast de f 52.- contributie, die een gewoon lid per jaar reeds betaalt, wordt op vrij ruime schaal deelgenomen aan allerlei financiële acties, die door de partij op touw worden gezet. De voor de financiële actie 1964/65, negrote bedragen van f 175.000,- aan giften en f 50.000,- in obligaties, werden weliswaar niet geheel gehaald, maar toch wel benaderd. Bovendien kregen de leden in het laatste kwartaal van 1965 de opdracht 10.000 donaties (met dit keer 30 zegels à 50 cent) te verkopen; de eerste radio-uitzending was

aanleiding om de leden met een Familie-enveloppe te "verblijden"; de komende verkiezingen werden onder de aandacht gebracht met een Verkiezings-enveloppe en tot slot kwam ook nog de bekende Kerst-enveloppe.

Ondanks de offervaardigheid van haar aanhang, viel het de CPN-leiding ook het afgelopen jaar moeilijk de financiële eindjes aan elkaar te knopen. Dank zij de winsten die "De Waarheid", de partijdrukkerijen en "Pegasus" hebben gemaakt en verder door roofofbouw te plegen op mensen en materiaal is dit tenslotte toch gelukt.

Het partijdagblad "De Waarheid" heeft de laatste paar jaar, door verder doorgevoerde rationalisatie, verhoging van de advertentie- en abonnementsgelden en onderbetaling van het personeel, de tot voor kort gebruikelijke negatieve bedrijfsresultaten weten om te zetten in netto winst.

De partijdrukkerijen en de partijboekhandel en -uitgeverij "Pegasus" plukken enige vruchten van de toegenomen "openheid" en van het verminderde anti-communisme. De bedrijfsresultaten van deze, ook commercieel werkende partij-instellingen, zijn dan ook bevredigend.

Wat de lonen betreft; de in dienst van de partij zijnde personen (waaronder ongeveer 50 vrijgestelden en enkele administratieve krachten) worden nog steeds onderbetaald. Bovendien huldigt en propageert de partij wel het principe van gelijke beloning voor man en vrouw, doch past dit t.a.v. haar eigen werknemers niet toe. De bereidheid van gekwalificeerde werknemers om voor minimale lonen bij de partij te werken, neemt echter steeds meer af. Nieuwe krachten moeten dan ook vaak tegen hogere dan de gebruikelijke partijlonen worden agetrokken, waardoor weer onderlinge afgunst ontstaat, die de sfeer vertroebelt. Slechts met kunst- en vliegwerk is het huidige vrijgestelde kader tevreden te houden.

Het jaar 1966 stelt ook de CPN voor hogere financiële lasten. De partij heeft er niet aan kunnen ontkomen de lonen van de vrijgestelden, met ingang van 1 januari, enigszins op te trekken. De loonkosten bij "De Waarheid", de partijdrukkerijen en "Pegasus" zullen eveneens stijgen, terwijl ook de gestegen grondstoffenprijzen en de noodzakelijke vernieuwing van de technische installatie van de beide partijdrukkerijen extra uitgaven zullen vergen.

Bovendien ziet de partij zich gesteld voor twee verkiezingsacties. Teneinde de daaraan verbonden kosten te bestrijden, is het streefbedrag voor de financiële actie 1965/66 - die reeds in juni 1965

is gestart - gesteld op f 325.000,-.

Van de offervaardigheid van de CPN-aanhang zal ook dit jaar ongetwijfeld veel worden gevraagd.

De pro-Chinese oppositie in en rond de CPN

Nadat Chris Bischof, de leider van de Amsterdamse, pro-Chinese oppositiegroep rond het blad "De Rode Vlag", begin januari 1965 wegens "fractionistisch en partijvijandig optreden" door de CPN was geroyeerd, kon verwacht worden dat de CPN-leiding spoedig zou overgaan tot uitstoting van alle pro-Chinese opposanten. Deze grote zuivering is echter niet gekomen. De middenkoers van de CPN tussen Moskou en Peking impliceert blijkbaar een zekere tolerantie ten opzichte van de fervente aanhangers van deze beide kampen, mits zij althans geen bestuursfuncties bekleden (zoals Baruch!). Bovendien schrikt de CPN-leiding er onder de huidige omstandigheden kennelijk voor terug om de partij op deze wijze in ongerustheid en opspraak te brengen. Tot op heden zijn er dan ook slechts een achttal CPN-loden geroyeerd, waarvan zeven behoren tot de groep van Bischof.

Opmerkelijk is echter dat het optreden van de andere pro-Chinese oppositiegroep, het "Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland" (MLCN) veel militanter is. Deze Rotterdamse groep geeft naast haar maandblad "De Rode Tribune", manifesten en brochures uit. Ze doet aan bedrijfs-werk (geadviseerd door de bekende communistische Wilton-Fijenoord-ar-beider Gerrit Sterkman) en houdt regelmatig scholingsbijeenkomsten (o.l.v. de voormalige CPN-partijbestuurder Diaz Bauste).

In de herst van dit jaar is de groep van Bischof er in geslaagd een kleine aanhang in Rotterdam te verwerven, terwijl het MLCN op zijn beurt kans zag in Amsterdam enkele geestverwanten organisatorisch aan zich te binden. Het is duidelijk dat beide groepen op deze wijze re-cruteren onder elkaars (potentiële) leden.

Omtrent de internationale contacten kan worden opgemerkt dat het MLCN nauwe relaties onderhoudt met de Belgische pro-Chinese partij van Grippa en met de Albanese partij. De afgelopen zomer brachten verschei-dene MLCN-bestuurders een (gratis) verblijf door in Albanië.

Zowel het MLCN als de "Rode Vlag"-groep staan (onafhankelijk van elkaar) in contact met de Chinese Vertegenwoordiging in Den Haag. Op uitnodiging van de Chinezen maakten de MLCN-bestuurders Nico Schrevel (politiek secretaris) en Paul Lübeck in juli van dit jaar een "studie-reis" naar China. De "Rode Vlag"-bestuurders Bischof, Oskam en Ensel

bezochten - eveneens op Chinese uitnodiging - in november j.l. de Chinese Volksrepubliek.

Aangenomen kan worden dat de Chinezen een betere samenwerking en liefst een fusie van beide groepen voorstaan. In het begin van dit jaar is een dergelijk samengaan vooral afgestuit op persoonlijke tegenstellingen (machtsstrijd) tussen Bischof en Schrevel. Indien men echter - onder Chinese druk - erin kan slagen tot een compromis te komen en de krachten te verenigen, dan zal de pro-Chinese oppositie mogelijk een steviger vuist kunnen maken tegen de CPN-leiding.

Tot nu toe kunnen de activiteiten van de "Rode Vlag"-groep en het MLCN slechts gekarakteriseerd worden als lastig voor de CPN, maar niet werkelijk gevaarlijk. Het gezamenlijke ledental blijft namelijk nog aanzienlijk beneden de honderd en het abonneebestand van de bladen ligt niet ver daarboven.

De communistische vakbeweging in 1965

De situatie met betrekking tot het "Centrum van propaganda voor eenheid en klassenstrijd", zoals beschreven in het vorige jaaroverzicht, heeft sedertdien geen wijziging van betekenis ondergaan. Het voorzitterschap van het Centrum is nog in handen van Wessel Hartog, lid van het dagelijks bestuur van de CPN. Zijn loon wordt betaald uit de kas van de communistische bouwvakbond, de ABWB, die onder het Centrum ressorteert. In totaal hebben de ABWB en het Centrum, met inbegrip van het bureau voor rechtsbijstand nog 20 man personeel in loondienst. Het bureau voor rechtsbijstand tracht de laatste jaren het hoofd boven water te houden zonder subsidie uit de Centrum-kas. Hoewel dit sinds 1964 gelukt schijnt te zijn, bieden de financiële resultaten van het bureau toch weinig verwachtingen voor de toekomst.

Van het begin af heeft het Centrum zichzelf niet willen beschouwen als een formele vakbeweging, doch enerzijds als een soort tijdelijk onderdak voor die ex-EVC'ers "die nog niet tot het NVV zijn toegelaten", anderzijds als een richtinggevend orgaan voor die communisten, die een plaats in een der NVV-bonden hebben veroverd. Dat dit laatste nog steeds met moeilijkheden gepaard gaat, kwam o.m. tot uitdrukking op het in mei 1965 gehouden congres van de metaalbewerkerbond van het NVV, de ANMB. Enkele kleinere afdelingen bepleitten daar de toelating van communisten tot het lidmaatschap van de bond. Bij de stemming werd dit voorstel echter verworpen met slechts enkele stemmen vóór. In dit verband zij ook nog gereleveerd, dat de drie grote

vakcentrales de uitnodiging van de Russische vakbeweging tot een tegenbezoek aan de Sowjet-Unie niet hebben aangenomen. Als een der redenen noemde de NVV-voorzitter het feit, dat hierdoor verwarring en misverstand zou kunnen ontstaan, daar het NVV de communisten uit zijn gelederen weert.

Communistische invloed op bedrijfsarbeiders

Stakingen waarbij duizenden werknemers waren betrokken, hebben zich ook in 1965, o.a. in de grootmetaal-industrie, voorgedaan. Anders dan in voorgaande jaren speelden ditmaal niet de Amsterdamse metaalbedrijven, doch de scheepswerven in Rotterdam en omgeving de voor- naamste rol. Zo waren hierbij o.a. de RDM, Verolme en Wilton-Fijenoord betrokken. Communisten hebben deze stakingen uiteraard toegejuicht, doch zij hadden geen aandeel in de leiding of de voorbereiding. Evenmin was dit het geval bij de in februari en april uitgebroken stakingen onder de Rotterdamse taxichauffeurs, die geheel waren georganiseerd door het anarchistisch-getinte OVB en zich kenmerkten door een zekere terreur tegen echte of vermeende werkwilligen. (Ook de staking bij Wilton-Fijenoord, in februari 1965, heeft zich door wanordelijkheden onderscheiden.)

Alleen in Amsterdam hebben communisten zich onder enkele groepen van bedrijfsarbeiders kunnen doen gelden. Behalve - als gebruikelijk - op de bouwvakarbeiders, richtte de communistische activiteit zich dit jaar op de Amsterdamse taxi- en huurautobedrijven. Het initiatief tot de oprichting van een actie-comité ging uit van de CPN-partijbestuurder F.Meis, die later als "adviseur" optrad, terwijl de leiding van het comité al gauw in handen kwam van taxichauffeur Rinus Haks, voormalig bezoldigd partijbestuurder van de CPN. Het comité organiseerde enige nachtvergaderingen en riep tweemaal een 24-uurs staking uit (op 8 april en 17 september), die beide zonder incidenten verliepen. De tweede maal was de staking niet algemeen, daar de eigenrijders niet meededen. Tijdens een druk bezochte nachtvergadering op 28 oktober, belegd door de georganiseerde eigenrijders, sloot Haks zich aan bij het protest tegen de, door de erkende werkgevers- en werknemersbonden voorgestelde, verhoging van de taxitarieven en opnemng van de fooi in de meter.

Bij de ondernemingsraadverkiezingen in 1965 in een viertal grote metaalbedrijven, bleef de communistische invloed, gemeten naar de

zetelverdeling, bij twee bedrijven (Draka en Verschure) gelijk, terwijl ze bij de overige twee (NDSM en Hoogovens) achteruitging.

De drie door de NDSM-directie in september 1964, wegens het op touw zetten van een demonstratie, ontslagen ondernemingsraadsleden A.Meester, J.Herders en L.Engel (nos. 1 t/m 3 van de communistische eenheidslijst), maakten een proces tot nietigverklaring van het ontslag aanhangig. Op 16 december 1965 wees de kantonrechter te Amsterdam hun eis af.

H O O F D S T U K III

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULPORGANISATIES

De frontorganisaties in 1965

"Elk offer moet worden gebracht, de grootste hindernissen moeten worden overwonnen, teneinde stelselmatig, volhardend en geduldig agitatie en propaganda te voeren, juist in die instellingen, verbanden en verenigingen - zelfs de meest reactionaire - waartoe de proletarische of half proletarische massa's behoren."
(Lenin)

Had Lenin met deze uitspraak dan al primair het oog op de communistische penetratie van de vakbonden, bij herhaling heeft hij er toch de nadruk op gelegd, dat deze tactiek een algemene geldingskracht bezit op het gehele maatschappelijke terrein. Vandaar ook, dat deze uitspraak min of meer klassiek geworden is om de functie van het, in de dertiger jaren reeds hier en daar opgezette, maar na 1945 eerst systematisch uitgebouwde, netwerk van nationale en internationale frontorganisaties aan te duiden.

De oprichting van de naoorlogse frontorganisaties - de eerste (in 1945) waren het Wereldvakverbond (WVV), de Wereldfederatie van Democratische Jeugd (WFDJ) en de Internationale Democratische Vrouwen Federatie (IDVF) - geschiedde op instigatie van de CPSU. Dit laatste uiteraard niet op voor de buitenwacht merkbare wijze. Het was in eerste instantie immers juist niet de bedoeling, uit de doelstelling van de organisatie of de identiteit van de leiders het werkelijke oogmerk van deze organisaties - het fungeren als agitatorisch-propagandistisch ondersteuningsinstrument of, om met Lenin te spreken, als "hefbomen van de Sowjet-Russische partij- en regeringspolitiek onder de massa's" - te laten blijken.

Hoewel de organisaties in de loop van hun naoorlogse bestaan met allerlei tegenslagen te kampen kregen, deels voortvloeiend uit het geleidelijk ondeugdelijker worden van hun camouflage, deels samenhangend met de door de Sowjet-Unie gevoerde politiek (Praag, 1948 en Boedapest, 1956 waren daar voorbeelden van), nam hun invloed en aanhang toch gaandeweg toe. Het duidelijkst trad dit aan de dag in de zogenaamde ontwikkelingsgebieden, i.c. in Azië, Afrika en delen van Latijns Amerika. Gebieden, die ook steeds nadrukkelijker de dubieuze aandacht

van Moskou en van de haar ondersteunende frontorganisaties waren gaan genieten. Het waren vooral ook deze gebieden, die in de afgelopen jaren het toneel werden van de onderlinge concurrentie tussen Moskou en Peking, toenemend naarmate de broedertwist ideologisch scherpere vormen aannam. Hoe scherp, trad ook binnen het kader van de internationale frontorganisaties in 1965 duidelijk aan de dag.

Hadden de Chinezen, na de val van Chroestsjow, in deze organismen aanvankelijk nog een enigszins afwachtende houding aangenomen, vooral na het eerste kwartaal van 1965 stak de ideologische storm met vernieuwde hevigheid op. Tijdens congressen en bestuurs-vergaderingen van organisaties als de WVR, de WFDJ en de IOJ speelden zich soms de wildste tonelen af. Erkend moet evenwel worden, dat de Sowjet-Russische vertegenwoordigers zich in deze periode - men denke aan het WVR-congres - doorgaans beter beheersten dan de Mao-isten en daardoor aan prestige wonnen. Ook overigens moet worden opgemerkt, dat de Chinezen, zowel in "front" als in partij-verband, met name in de Afro-Aziatische wereld, de laatste maanden enig terrein hebben moeten prijsgeven.

Het blijft intussen niet denkbeeldig, dat het nu al zo lang voortzeurende conflict erop zal uitlopen, dat van de zijde van Peking over de hele linie nieuwe nationale en internationale hulporganisaties in het leven zullen worden geroepen. Het jaar 1966 zal daarover mogelijk meer helderheid verschaffen.

Leverde het Sino-Sowjetconflict als zodanig voor Moskou reeds een handicap op om haar internationale frontorganisaties en de nationale filialen daarvan maximaal "uit te baten", in de Nederlandse situatie viel daarenboven op, dat de door de CPN aan de nationale hulporganisaties voorgehouden lijn niet meer correspondeerde met die, welke deze organisaties via hun internationale moeder-organisaties - c.q. vanuit Moskou - werd "aanbevolen". E.e.a. was uiteraard vooral het gevolg van de storing, die zich voordeed in de bloedsomloop tussen Kremlin en "Felix Meritis".

Wie in het Jeruzalem van de CPN geen vreemde is, zal het nauwelijks verbazen, dat in deze situatie de CPN-visie prevaleerde boven die van de internationale frontorganisaties. In het gedragspatroon van de Nederlandse "mantels" - of het nu de vredesbeweging, de vrouwenbeweging of de jeugdbeweging betreft - zijn daarvan, uiteraard genuanceerd, frappante voorbeelden voorhanden. Zo trad bij de jeugd-, vrouwen- en vredesbeweging een duidelijke beklemtoning van het "autonome"-begrip

naar voren, gepaard met een even hardnekkig als vruchteloos pogen aansluiting te zoeken bij de "socialisten". In NVR-verband openbaarde zich daarbij voorts een deels instinctieve, deels bewuste - door de partij geïnspireerde - afweerhouding tegenover de pacifisten de de "pacifistische lijn" van de WVR.

Niet alleen de "eenheidspolitiek" van Paul de Groot spookte echter zijn marionetten in de "mantels" door het hoofd, hetzelfde was het geval met zijn (bij hen wel tot een nachtmerrie uitgegroeide) stokpaardje van het Westduitse gevaar, dat - welke prioriteiten de internationale frontorganisaties ook mochten aangeven - het onderwerp "Vietnam" in de Nederlandse hulporganisaties veelal naar het tweede plan verdrong.

Het resultaat van alle Nederlandse "mantel"-activiteit overziende, moet men concluderen, dat de nationale frontorganisaties - Lenin's wijze lessen, en de met veel verve georganiseerde congressen en demonstraties ten spijt - er zo mogelijk nog minder dan haar voedster, de CPN, in geslaagd zijn het in de loop der jaren gegroeide isolement tegenover "de massa" te doorbreken. Waar zich klimaatsverandering tegenover het communisme voordoet, openbaart deze zich trouwens - merkwaardigerwijs? - eerder tegenover het "open" deel daarvan (i.c. tegenover de CPN), dan tegenover de frontorganisaties, hoe versloten hun "camouflagemantel" dan ook moge zijn.

Jeugdbeweging

Internationaal

Ook dit jaar gaf het Sino-Sowjetconflict weer aanleiding tot strubbelingen op de bijeenkomsten van de internationale communistische jeugdbeweging.

Zo richtten Chinese afgevaardigden, tijdens een in april 1965 in Accra (Ghana) gehouden zitting van het Executief Comité van de Wereldfederatie van Democratische Jeugd (WFDJ), waar o.m. de kwestie Vietnam aan de orde kwam, een heftig verwijt tot de Sowjet-Russen, wegens hun "betreurenswaardig" optreden tegen een jongeren-demonstratie op 4 maart 1965 voor het gebouw van de Amerikaanse ambassade in Moskou. De Russische afgevaardigde Sheretov wees dit verwijt van de hand. Volgens hem betrof het hier een brutale provocatie, die een verstoring van de openbare orde tot gevolg had.

De standpunten van de Chinezen en Russen stonden ook lijnrecht tegenover elkaar op een, begin juli 1965 in Helsinki gehouden, verga-

dering van het Internationaal Voorbereidingscomité (IPC), waar besloten werd het 9e Wereldjeugdfestival, dat de afgelopen zomer in Algiers zou worden georganiseerd, een jaar uit te stellen. Volgens de woordvoerder van de Chinezen moest het IPC alles doen om het mogelijk te maken het festival toch in Algiers te laten doorgaan, opdat het een grote wapenschouw zou worden van de anti-imperialistische jongeren uit alle landen.

Nationaal

Tot nu toe is daarentegen niets gebleken van enige doorwerking van het Chinees-Russische conflict in de bij de WFDJ aangesloten Nederlandse communistische jeugdorganisaties, het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) en de Organisatie van Progressieve Studerende Jeugd (OPSJ). Wel zijn er aanwijzingen dat deze organisaties niet alles meer voor zoete koek eten, wat de internationale organisaties hun opdissen. ANJV en OPSJ volgen daarin onmiskenbaar de politiek van autonomie, die de CPN al enige tijd propageert.

Deze "autonome" houding van de Nederlandse jeugdorganisaties kwam o.m. enigermate tot uitdrukking in het verzet van de communisten in de Nederlandse Festivalraad, waarin zij overigens de sleutelposities bezetten, tegen het besluit van het IPC en van Algiers om een delegatie uit Israël niet tot het 9e festival toe te laten. Op een in juni 1965 gehouden bijeenkomst van Nederlandse aspirant-deelnemers, drukte Roel Walraven, voorzitter van het ANJV en één der vice-voorzitters van de festivalraad, er zijn spijt over uit dat de jongeren uit de "socialistische" landen, vertegenwoordigd in het IPC, niet openlijk tegen de Algerijnse opvattingen hadden geprotesteerd.

De kwestie Israël speelde ook een rol op het in november/december 1964 in Sofia gehouden congres van de communistische Internationale Unie van Studenten (IUS). Daar werd een verzoek van de Israëliëse nationale studentenunie om lid te mogen worden van de IUS, afgewezen. In een niet ondertekend commentaar in "Kontrast" (CPN-blad voor jonge kunstenaars en intellectuelen), werd over deze weigering gezegd dat het een betreurenswaardig besluit was. Interessant is in dit verband, dat de redacteur van "Kontrast" (André de Leeuw) en de redactiesecretaris (Rudie van der Velde) beiden deel uitmaken van de Nederlandse Festivalraad; de Leeuw zelfs als voorzitter.

Ook een op 15 juli 1965 door de Nederlandse festivalraad uitgegeven verklaring over het uitstellen van het festival, was i.v.m. het

voorgaande interessant. In deze verklaring stelde de Nederlandse Festivalraad, dat het noodzakelijk was vormen te vinden om het mogelijk te maken dat de nationale festivalcomité's inspraak zouden krijgen in de beslissingen van het IPC. Ongetwijfeld doelde de festivalraad hier ook op de houding van het IPC inzake de pogingen van de niet-communistische Nederlandse Studentenraad (NSR) om, buiten de festivalraad om en vermoedelijk met instemming van de Russische studentenorganisatie, met het IPC tot overeenstemming te komen over voorwaarden tot deelneming van een zelfstandige NSR-delegatie aan het 9e festival. Tegen het standpunt van het IPC in deze kwam het ANJV eveneens fel in verzet.

Ook in ander opzicht volgden ANJV en OPSJ getrouw de door de CPN uitgestippelde politieke lijn, n.l. die van eenheid met de socialisten tegen het "revanchisme" en de atoombewapening van West-Duitsland.

Deze gedragslijn bleek duidelijk op het, eind december 1964 in Amsterdam gehouden, 10e ANJV-congres, waar voorzitter Roel Walraven de jonge socialisten, leden van de Federatie van Jongerengroepen van de (FJG) opriep deel te nemen aan de gezamenlijke acties tegen de spreiding van kernwapens (MLF). Het moest - volgens hem - de Westduitse generaals onmogelijk gemaakt worden deze wapens in handen te krijgen. Die oproep tot de jonge socialisten werd nog eens herhaald op een "nationaal jeugdtreffen", door het ANJV eind mei 1965 georganiseerd ter viering van zijn 20-jarig bestaan.

Leek het er aanvankelijk op dat deze ANJV-tactiek werd doorkruist door de gebeurtenissen in Vietnam en het, ook door de WFDJ aangemoedigde, streven om te komen tot gezamenlijke acties tegen de Amerikaanse interventie, ten dele kwam deze ontwikkeling het ANJV toch nog goed van pas.

Toen namelijk eind september uit het initiatief van een aantal linkse jongerenorganisaties, het "Jongerencomité voor Vrede en Zelfbeschikking voor Vietnam" ontstond, bleek zich onder de vijftien aangesloten organisaties behalve het ANJV ook de FJG-federatie Amsterdam te bevinden; dit laatste uiteraard tot voldoening van de ANJV-leiding. De zo fel begeerde eenheid van actie met de jonge socialisten, die via dit jongerencomité gestalte leek te zullen krijgen, behoorde overigens reeds binnen een maand weer tot het verleden. Dit als gevolg van een uitspraak van de FJG-leden in Amsterdam, die het beleid van hun bestuur niet goedkeurden.

Het is niet ondenkbaar dat - nu de poging contact te krijgen met de FJG tot mislukken gedoemd schijnt en het ANJV er bovendien niet in is geslaagd een voor de communisten aanvaardbare figuur voorzitter van het jongerencomité Vietnam te laten worden - het jeugdverbond zal proberen zich aan de activiteit van dit comité te onttrekken. De acties van het comité hebben overigens gedurende de laatste twee maanden reeds sterk aan betekenis ingeboet.

De, in weerwil van de WFDJ-inspiratie, tanende communistische belangstelling voor het onderwerp "Vietnam" komt ook tot uiting in de "stellingen" (beschrijvingsbrief) voor het 11e OPSJ-congres, dat van 7 - 10 januari 1966 in Amsterdam zal worden gehouden. Volgens deze stellingen moet de OPSJ inzake de politieke vraagstukken allereerst aandacht besteden aan het "revanchistische" streven van West-Duitsland om atoomwapens te bemachtigen. Als tweede en derde punt worden resp. de "smerige" oorlog in Vietnam en de rassendiscriminatie genoemd.

Het valt te betwijfelen of de gewone leden van ANJV en OPSJ deze houding van hun besturen zullen kunnen begrijpen en in praktijk brengen. Gebleken is dat de kwestie Vietnam hen in elk geval nog steeds meer aanspreekt dan het Westduitse gevaar.

In het kader van de jongeren-agitatie tegen dit laatste schijnt het ANJV van plan te zijn in 1966 een z.g.n. drielandentreffen te organiseren voor Westduitse, Belgische en Nederlandse jeugd. Het verbond zou zich reeds verzekerd hebben van de medewerking van de WFDJ. Dat zou er op kunnen wijzen dat deze communistische internationale organisatie het belang van "de Duitse kwestie", althans voor West-Europa, toch nog wel (of wel weer?) inziet.

Vredesbeweging

Internationaal

Het doen en laten van de communistische vredesbeweging werd het afgelopen jaar voor een belangrijk deel beheerst door het in juli te Helsinki gehouden zevende congres van de Wereldvredesraad. Alle Russische tact ten spijt werd het congres een krachtmeting in het Sino-Sowjetconflict, waarvan de gehele geïnteresseerde buitenwereld getuige kon zijn.

Eén van de strijdpunten tussen de aanhangers van Moskou en Peking in de vredesbeweging vormde (en vormt nog) de door Moskou uit tactische overwegingen voorgestane nauwere binding met de pacifisten, dit jaar in

het bijzonder met betrekking tot de voorbereiding, de uitvoering en de leiding van het vredescongres. De Chinezen c.s. wensten daarentegen dat het congres zuiver een aangelegenheid zou worden van de WVR en de daarbij aangesloten organisaties. De meerderheid in de leiding van de WVR steunde niettemin de plannen van de, dit jaar afgetreden, voorzitter prof. J.D. Bernal, om de pacifisten meer dan ooit bij de activiteiten van de WVR te betrekken. Het thema, dat de UNO aan het jaar 1965 had meegegeven - Jaar van Internationale Samenwerking - , wilde Bernal gebruiken om tot een betere verstandhouding met de pacifisten te komen. Dat de internationale pacifistische organisaties desondanks weinig méér bij het congres zijn betrokken dan in Moskou in 1962, is o.m. te wijten aan het feit dat de Russen, i.v.m. de verwachte scherpe aanvallen van de Chinezen, het uiteindelijk toch verstandiger achtten het congres zoveel mogelijk in eigen hand te houden. Mede hierdoor werden de besprekingen met de pacifisten zo laat gevoerd (in april), dat van een werkelijke deelname aan de voorbereiding en de uitvoering van het congres geen sprake meer kon zijn.

Toch is te verwachten, dat de WVR - zij het voorlopig wellicht bij minder riskante zaken - in de komende tijd weer meer zal trachten samen te werken met de internationale pacifistische organisaties. Reeds zijn besprekingen gaande met de International Confederation for Disarmament and Peace, terwijl in augustus 1966 een conferentie zal worden gehouden in samenwerking met de War Resisters International.

Het streven naar reële samenwerking met de pacifisten hangt overigens samen met de organisatorische wijzigingen, die zich binnen de WVR aan het voltrekken zijn. Het Sino-Sowjet-conflict heeft in de afgelopen jaren het werk van de WVR meer en meer verlamd, terwijl de suprematie van Moskou in de vredesbeweging danig te lijden had van de moeilijkheden. Zoals bekend heeft dit een minder slaafse volgzaamheid van verschillende nationale vredescomité's (o.a. Nederland) in de hand gewerkt en voedsel gegeven aan het streven van die zijde om te komen tot structurele veranderingen in de WVR. Daaraan is in zoverre gevolg gegeven, dat de problemen bestudeerd worden en dat al enkele maatregelen zijn genomen, o.m. inzake de hernieuwde samenwerking met de pacifisten.

Of de door Bernal bepleite en in het WVR-bulletin gepubliceerde, ingrijpende veranderingen tot stand zullen komen, is nog sterk de vraag. Het jaar 1966 zal uitwijzen of Moskou zal moeten gedogen, dat de WVR een gedecentraliseerde organisatie wordt, waarbij het zwaartepunt vooral komt te liggen op de regionale en nationale activiteiten. / hiermee samenhangende

Thans bestaat in elk geval de indruk, dat de Russen - hoewel zij zeker bepaalde concessies zullen moeten doen, zoals op het punt van een regelmatig contact tussen de nationale vredescomité's - de WVR nog zullen kunnen behouden ten dienste van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie, d.w.z. als centraal geleide massa-organisatie.

Nationaal

De communistische Nederlandse Vredesraad (NVR) vormt in de internationale communistische vredesbeweging al evenzeer een buiten beentje als de CPN onder de CP-en. De NVR heeft in 1965 nogmaals duidelijk onderstreept, dat hij zich nauwelijks iets gelegen laat liggen aan de Wereldvredesraad, maar zich nagenoeg volledig laat leiden door de CPN. Logische consequentie van deze politiek was, dat de NVR in de voorste gelederen stond van de nationale vredescomité's die grotere onafhankelijkheid t.o.v. de WVR bepleitten. Niet met de bedoeling, zoals de meeste andere, om de WVR uit de bestaande impasse te helpen, maar zuiver en alleen om de autonome opstelling van de communistische beweging in Nederland te demonstreren.

In de lijn van bovenomschreven koersbepaling moet ook het streven naar samenwerking met socialisten en "progressieve gelovigen" worden gezien. Wat dat betreft begon het jaar bijzonder goed voor de NVR. Zo kwam, mede in overleg met het pacifistische Comité 1961, een "breed" comité ad hoc tot stand, dat op 9 januari de bekende anti-MLF-demonstratie organiseerde. Er heerste vreugde in het communistische kamp over de vermeende toenadering tot de socialisten en toen het Comité 1961 voortvarend begon met de organisatie van de haast traditioneel geworden Paasmars, hield de NVR een verzoek van die zijde om samenwerking in beraad, nog in de overtuiging dat betere partners gevonden waren.

De samenwerking tussen NVR en Comité 1961 heeft zich tot nu toe steeds gekenmerkt door opportunisme en tactische overwegingen. Beide partijen werken niet samen om een eind te maken aan de verdeeldheid op het terrein van de vredesorganisaties, maar omdat men elk afzonderlijk te weinig aanhang heeft om enig succes te kunnen boeken. Elke gemeenschappelijke actie is de oorzaak van eindeloze onenigheid. Daarom had de NVR ook hier volgaarne de CPN-lijn gevolgd en de banden met de pacifisten verbroken, ware het niet dat men één ding nog meer had leren vrezen: het isolement. Daarom werd de Paasmars 1965 tenslotte toch een gezamenlijke activiteit, waarvoor de communisten zich echter

volstrekt niet hebben ingespannen, daar zij, door hun late besluit om mee te doen, het initiatief volledig aan het Comité 1961 moesten laten.

De NVR is, evenals de meeste andere Nederlandse communistische hulp-organisaties, ook nadat het rumoer rond de MLF wat verstomd was, overigens door blijven gaan met het voeren van actie tegen West-Duitsland en zijn pogingen de beschikking te krijgen over kernwapens. In het kader van deze activiteit is in het bijzonder G.Maas, secretaris van de NVR, zich steeds blijven beijveren om de leden van het voor de 9 januari demonstratie gevormde comité ad hoc, weer rond de tafel te krijgen om te trachten een meer permanent comité tot stand te brengen, waarbij de communisten volgens de aloude regels de eerste viool zouden moeten spelen. Dit koppig volhouden is intussen ook beloond geworden, zij het dan niet volledig overeenkomstig de communistische wensen.

In september gelukte het namelijk Maas, samen met een aantal leden van het "comité ad hoc", een met enige nieuwe figuren uitgebreid, voorlopig anti-MLF-comité in het leven te roepen. Het merendeel van de comité-leden bleek zich echter niet goed te kunnen verenigen met het puur anti-Westduitse (anti-MLF) karakter van het comité. Daarom diende één van hen, prof. A.H. Tolhoek (lid Ned. Pugwashcomité) een voorstel in tot verbreding van het program van het Comité in die zin, dat men zich tegen spreiding van kernwapens waar ook ter wereld zou keren. De communisten, bevreesd voor een spoedig einde van de kostbare vriendschap, accepteerden de plannen en zo kwam op 20 november 1965 het "Nederlands comité tegen de verspreiding van kernwapens" tot stand, waartoe in eerste instantie vijftientig personen toetraden o.w. communisten, pacifisten, socialisten en "progressieve gelovigen". Het comité presenteerde zich op 23 december jl. aan de pers, bij welke gelegenheid een aantal plannen werd bekendgemaakt. Men wil bijvoorbeeld het Nederlandse volk voorlichten over de gevaren van de spreiding van kernwapens, door middel van een binnenkort te verspreiden brochure en door het organiseren van landelijke conferenties. Het is de vertegenwoordigende NVR-leden kennelijk niet gelukt de overige comitéleden te interesseren voor een herhaling van de anti-MLF-demonstratie van 1965.

Zo is het jaar 1965 voor de communistische vredesbeweging nagevoel even succesvol geëindigd als het was begonnen.

Verzetsbeweging

Mede doordat de Fédération Internationale des Résistants (FIR) een zuiver Europese organisatie is, heeft deze communistische verzetsinternationale wel het minst van alle internationale mantelorganisaties te kampen gehad met de gevolgen van het Sino-Sowjet-conflict. Op het terrein van de Nederlandse communistische verzetsbeweging - Verenigd Verzet 1940-1945 - is evenmin veel te bespeuren geweest van ideologische moeilijkheden als gevolg van dit conflict. Wel trok het de aandacht, dat - kennelijk in opdracht van de CPN-leiding - paal en perk werd gesteld aan de vacantiëuitwisseling van oud-verzetsstrijders en voormalige concentratiekampgevangenen met Oosteuropese landen. Geheel en al verboden is deze uitwisseling echter nooit. De kindervacantiëuitwisseling is trouwens jaar in jaar uit op de oude voet voortgezet.

De FIR is overigens een van de weinige communistische mantelorganisaties, waarin de rechtstreekse invloed van de Russen op het beleid vaak moeilijk viel te onderkennen. Tot voor kort werd in bestuursorganen van de FIR de toon meestal aangegeven door Oostduitse, Franse en Poolse topfunctionarissen,

De oorzaak hiervan moet vooral worden gezocht in de omstandigheid, dat de verzetsbeweging na de oorlog door de Russen min of meer als gevaarlijk terrein werd beschouwd. Russen, die in de oorlog door de Duitsers waren gedeporteerd of krijgsgevangen gemaakt, werden, na hun terugkeer in de Sowjet-Unie, door het bewind van Stalin in het algemeen met wantrouwen behandeld. Het duurde dan ook tot eind 1956 voordat er in de Sowjet-Unie een organisatie van oorlogsveteranen werd opgericht: het "Sowjet-comité van oud-strijders", waaronder ook een sectie voor voormalige krijgsgevangenen en concentratiekampgevangenen kwam te ressorteren. Van een verzetsorganisatie in de eigenlijke zin kan dus met betrekking tot de Sowjet-Unie nauwelijks, of (beter) in het geheel niet, worden gesproken. Het belangrijkste doel van het Sowjet-comité van oud-strijders is wel geweest, de Russen een "legale" positie in de FIR te verschaffen.

Tot eind 1962 hebben de Russen hun lidmaatschap van bestuursorganen van de FIR praktisch uitsluitend gebruikt voor het leggen van contacten met "zusterorganisaties" in Oost- en Westeuropese landen. Sinds het IVde congres van de FIR (december 1962, Warschau) zijn zij zich pas duidelijk en openlijk gaan bezig houden met het beleid.

Moeilijkheden, voortvloeiende uit het Sino-Sowjetconflict hebben zich daarbij nauwelijks voorgedaan, een enkele botsing met de opposerende Albanen daargelaten. (Op het IVe congres van de FIR greep de Sowjet-Russische maarschalk Timosjenko persoonlijk in om te verhinderen, dat een door de Albanen afgevaardigde ingediende motie door het congres zou worden aangenomen).

Met het berijden van Paul de Groot's stokpaard van het Westduitse gevaar - zie het begin van dit hoofdstuk - heeft Verenigd Verzet 1940-1945 uiteraard geen moeite. Stof voor een conflict met de FIR levert dit niet op, omdat ook deze internationale verzetsorganisatie de strijd tegen herleving van het Westduitse fascisme en militarisme centraal stelt. In dit teken stond dan ook het 5e congres van deze organisatie, dat van 9-13 december jl. in Boedapest werd gehouden.

Wel nam het Bureau van de FIR - evenals leidende organen van andere internationale frontorganisaties - tijdens een in oktober 1965 in Wenen gehouden Bureau-zitting een resolutie aan, gericht tegen het Amerikaanse optreden in Vietnam. Tegelijkertijd werd toen overigens een verklaring uitgegeven, waarin gefulmineerd werd tegen het H.I.A.G.-plan om op 24 oktober een internationaal treffen van oud-SSers in Rendsburg (Dld) te organiseren.

Culturele uitwisseling

Russisch beleid

Evenals in 1964 was in het afgelopen jaar het Sowjet-Russisch beleid inzake de culturele uitwisseling met Nederland vooral gericht op het tot stand komen van een cultureel verdrag op staatsniveau. Om dit te bereiken, wordt niet alleen gewerkt via diplomatieke kanalen, doch schakelt men tevens alle personen, instanties en organisaties in, die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de culturele uitwisseling met ons land.

Daarbij wordt een centrale plaats ingenomen door de, in Moskou zetelende, Unie van Sowjet-verenigingen voor vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland. Deze zeer omvangrijke organisatie is een voortzetting van de oude WOKS, de in 1925 opgerichte Sowjet-vereniging voor culturele betrekkingen met het buitenland. Toen, na de

dood van Stalin, het sowjet-russische "vriendschaps-offensief" startte, bleek de WOKS niet voldoende in staat te zijn om op snelle efficiënte wijze de culturele betrekkingen met het buitenland uit te breiden. Daarom werd, na voorbereidingen door een, in 1957 ingesteld en rechtstreeks onder de ministerraad ressorterend, Staatscomité voor culturele betrekkingen met het buitenland, in 1958 de WOKS omgevormd tot de eerdergenoemde Unie van sowjet-verenigingen.

Onmiddellijk na de oprichting van de Unie schoten de sowjet-verenigingen als paddestoelen uit de grond. Momenteel zijn er ruim veertig, alle gericht op een bepaald land of op een groep van landen. In juni 1959 werd de sowjet-vereniging voor culturele betrekkingen met Nederland (USSR-Nederland) opgericht. In verband met het eerder genoemde "Vriendschaps-offensief" kweekt de Unie relaties in allerlei westerse kringen, waarbij vooral grote aandacht wordt besteed aan de intellectuelen. Deze contacten zouden uiteraard ook voor andere doeleinden, zoals inlichtingenactiviteit, kunnen worden benut.

De Unie bepaalt niet alleen het beleid van de onder haar ressorterende sowjet-verenigingen voor vriendschap, zoals USSR-Nederland, maar ook van de buitenlandse vriendschapsverenigingen, waartoe hier te lande de Vereniging Nederland-USSR behoort. Beide zusterverenigingen spelen een belangrijke rol bij het ijveren voor een cultureel verdrag en verdere uitbreiding van de culturele betrekkingen tussen Nederland en de Sowjet-Unie.

In dit raam past ook het in januari 1964 te Moskou ondertekende cultureel accoord tussen de Unie van sowjet-verenigingen en USSR-Nederland enerzijds en de Vereniging Nederland-USSR anderzijds. Begin 1965 werd het accoord te Amsterdam voor een jaar verlengd, zodat een hernieuwde continuering ervan voor de deur staat.

Ook op andere wijze werd in 1965 aan de Vereniging Nederland-USSR steeds weer een rol toebedeeld in de culturele uitwisseling, zoals bij het in het vorige maandoverzicht gememoreerde bezoek van Evgeni Soerkow, adviseur van de voorzitter van het Staatscomité voor de cinematografie van de Sowjet-Unie.

Daarmede gaat men telkenmale voorbij aan het feit, dat de Nederlandse regering herhaaldelijk heeft doen blijken Nederland-USSR geen rol te willen toebedelen bij de totstandkoming en uitvoering van een cultureel accoord met de regering van de Sowjet-Unie.

Positie Nederland-USSR

Ook anderszins echter trekt de positie van Nederland-USSR de aandacht. Terwijl Paul de Groot, en met hem de CPN, zich steeds verder van de Sowjet-Unie c.q. van de CPSU distancieert, onderhoudt Nederland-USSR, voornamelijk in de persoon van secretaris Wim Hulst, talrijke contacten met functionarissen in de Sowjet-Unie en met haar vertegenwoordigers hier te lande. Ook andere leden van Nederland-USSR reizen zoals bekend regelmatig naar de Sowjet-Unie, als reisleader van een van de reizen welke VERNU N.V., het reisbureau van Nederland-USSR, organiseert of als lid van een delegatie.

In dit verband moet ook de activiteit worden genoemd van het reisbureau van Nederland-USSR, VERNU N.V.. Elk jaar organiseert VERNU weer méér reizen naar de Sowjet-Unie, waardoor dit bureau langzamerhand is uitgegroeid tot een onderneming, welke aanzienlijke winsten afwerpt. VERNU fungeert dan ook als een belangrijke stimulerende factor ten aanzien van de culturele uitwisseling met de Sowjet-Unie.

Wekt het optreden van de Vereniging Nederland-USSR en VERNU enerzijds stellig de nodige ergernis bij Paul de Groot, anderzijds maant het financieel rendement van VERNU hem wellicht tot voorzichtigheid. Zou ook de CPN daarvan profiteren?

H O O F D S T U K I V

ANDERE GROEPERINGEN

De Socialistische Werkers Partij

De opheffing van de SWP en haar orgaan "De Brug"

"Ons enig streven is, de communistische partij van Nederland beter geschikt te maken voor het doel waarvoor zij is opgericht".
("De Brug", nr. 1, mei 1958)

Tijdens een algemene ledenvergadering van de Socialistische Werkers Partij (S.W.P.) d.d. 18 december jl. is het besluit genomen de SWP en haar orgaan "De Brug" per 1 januari 1966 op te heffen. Het SWP-bestuur heeft, na besprekingen met topleiders van de PSP, de leden aangeraden toe te treden tot de Pacifistisch Socialistische Partij en daarin een actieve rol te vervullen. Naar vernomen werd, is het PSP-bestuur er unaniem mee accoord gegaan dat er op de voormalige SWP'ers geen politieke of organisatorische discriminatie zal worden toegepast. Zij zullen dus alle (bestuurs) functies kunnen bekleden in de PSP en eventueel ook kandidaat gesteld kunnen worden voor plaatsen in de vertegenwoordigende lichamen. Daar de toetreding tot de PSP zal geschieden op individuele basis, valt nog niet met zekerheid te zeggen of inderdaad alle kopstukken van de SWP hiertoe (onmiddellijk) zullen overgaan.

De opheffing van de SWP en "De Brug" is de afsluiting van een periode in de communistische beweging die begon met het grote partijconflict in de jaren 1957-1958. Een aantal vooraanstaande CPN-leden (o.w. partijvoorzitter Gerben Wagenaar, de EVC- en partijbestuurders Reuter en Brandsen en Kamerlid Henk Gortzak) kwam in verweer tegen het stalinistisch optreden van Paul de Groot, waarbij een meningsverschil over het voortbestaan van de Eenheids Vakcentrale de situatie nog verscherpte. Beide partijen kwamen fel tegenover elkaar te staan, hetgeen resulteerde in het roeyement van bovengenoemde CPN-bestuurders, gevolgd door een scheuring in de partij en de EVC. In mei 1958 kwam de aldus buiten de partij geplaatste oppositie met een eigen veertiendaags blad uit, "De Brug", waarin als doelstelling "de destalinisatie van de CPN" naar voren werd gebracht. De "Brug-groep", zoals de oppositie van die tijd af werd genoemd, nam in 1959 met een eigen lijst deel aan de

verkiezingen voor de Tweede Kamer. Ze behaalde 34.917 stemmen; te weinig voor een zetel.

Op 12 juli 1959 richtte de "Bruggroep" de Socialistische Werkers Partij (S.W.P.) op, omdat - aldus het SWP-congres in januari 1960 - "door de ondemocratische methoden, de persoonsverheerlijking en persoonsverguizing die in de CPN opgeld doen, de weg naar de gezondmaking van deze partij is geblokkeerd". Het congres was van mening, dat de SWP de partij moest worden die de belangen van de werkende bevolking zou moeten behartigen en die bovendien basis zou moeten zijn voor de vereniging van alle socialisten.

Vrij spoedig bleek evenwel dat de SWP als politieke partij weinig levensvatbaarheid had. Bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 1962 werden alleen kandidaten gesteld in Amsterdam. De SWP verkreeg echter minder dan 4000 stemmen, hetgeen weer niet voldoende was voor een zetel. Na dit echec koesterde men ook in SWP-kringen nog slechts weinig verwachtingen. Aan de Kamerverkiezingen in 1963 werd dan ook niet meer deelgenomen. Sinds die tijd verschenen er in "De Brug" steeds frequenter artikelen die het voortbestaan van de SWP ter discussie stelden. De onderdrukking van de vrije meningsuiting op het 21e CPN-congres in maart 1964, desillusioneerde de weinige SWP-leden die nog enige hoop hadden op een uiteindelijke terugkeer in de CPN. Van toen af leek de PSP meer en meer het alternatief te worden. De laatste tijd gingen er nog stemmen op - vooral van trotskistische zijde - om de SWP om te vormen tot de basis van een brede revolutionaire arbeiders-partij, door fusie met trotskistische en links-socialistische groeperingen. Deze voorstellen werden door het SWP-bestuur echter afgewezen.

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat de SWP als politieke partij vrijwel geen invloed heeft gehad en dat de doelstelling van de "Bruggroep": desbalinisatie van de CPN, niet is verwezenlijkt. Wel heeft de discussie in "De Brug", die openstond voor velerlei meningen, ongetwijfeld bijgedragen tot een veranderd politiek klimaat, waardoor de dissidente communisten van de SWP uiteindelijk hun kans zagen en kregen in de PSP.

Hoewel "De Waarheid" op 21 december jl. de opheffing van de SWP met uitbundige voldoening vermeldde ("dit politieke wangedrocht, door scheurmakers-handen geboetseerd"), is het toch niet waarschijnlijk dat de toekomst de CPN-leiding minder hoofdbrekens zal baren dan voorheen.

Haar verkiezingsconcurrent, de PSP, wordt immers versterkt met de praktische ervaring, de theoretische kennis en de relaties van de SWP, terwijl de voormalige "Bruggroep" (anti- De Groot!) een groter klankbord krijgt dan ooit.

"THE NEW LEFT"

"De arbeidersbeweging is ingedommeld achter de t.v.-toestellen in zelfgenoegzame tevredenheid over de behaalde resultaten: ouderdomspensioen en arbeidsvitaminen".
(uit: "Provo" no. 2.)

Als men, sprekende over extremistische stromingen onder de jeugd, het begrip "extremisme" mag definiëren als "het - ter bereiking van politieke doeleinden - gebruik maken van middelen, die de grenzen van de in een democratische rechtsorde aanvaarde politieke normen overschrijden", dan moet men concluderen, dat daartoe in de afgelopen jaren, met name vanaf 1960, verschillende jongerenorganisaties zijn gaan behoren, die men er in de Nederlandse verhoudingen, afgaande op de instelling der geestverwante "ouderen", niet toe zou mogen rekenen. Gedoeld wordt op een aantal links-socialistische en radicaal-pacifistische jongeren-groeperingen, die - vaak hand in hand met trotskistische en anarchistische leeftijdgenoten (de "provo's" i.c.) - ook in het afgelopen jaar, in toenemende mate, risico's zijn gaan opleveren voor openbare orde en veiligheid. In hun actie-methodiek doet zich een duidelijke ontwikkelingstendens voor van legale naar illegale methoden van strijd.

Met name vallen hierbij op: het van opzet pacifistische (zij het anarchistisch geïnfilterde) Comité 29 november 1962 - de Nederlandse versie van het Britse Comité van 100 - de Pacifistische Socialistische Jongeren werkgroepen (PSJW); de zich democratisch-socialistisch noemende Studentenbeweging "Politeia"; de links-socialistische "Socialistische Jeugd" (SJ) en de in oorsprong links-socialistische (doch inmiddels door trotskisten overheerste) "Socialistische Ontmoetings Kernen" (S.O.K.). Op de achtergrond van het Comité 29 november 1962, trekt dan bovendien nog het, in 1963-in navolging van India, Engeland, Tanganyika en de Verenigde Staten - opgerichte, "Trainings-

centrum voor Geestelijke Weerbaarheid en Geweldloze Actie" de aandacht, dat een uitvalbasis lijkt te worden voor veelal illegale, zij het "geweldloze" actie.

Onwillekeurig zal men vergelijkingen willen trekken met het revolutionaire gedragspatroon van de ruwweg als "links" aangeduide stromingen, die ons land na de eerste wereldoorlog beroerden. Ook toen kwam veel revolutionair élan tot ontplooiing, deels gericht op soortgelijke actieobjecten (oorlog, kapitalisme, kolonialisme, fascisme) als thans het geval is.

Daarnaast dringen zich echter toch ook wel belangrijke verschillpunten tussen toen en nu op: waren het toen veelal ook ouderen, die de jeugd inspireerden tot actief verzet tegen bestaande maatschappelijke gebreken, thans zijn het juist de jongeren, die de ouderen verwijten hun idealen te hebben prijsgegeven en hen tot daden aanzetten; waren het toen met name ook de communisten - men denke aan door hen geleide stakingsacties en agitatie onder militairen - die de toen aangaven bij de actie op straat, thans zijn dit de radicaal-pacifisten en links-socialisten, al of niet samen met de kleinere groepen anarchisten en trotskisten. Werd men toen (1918 e.v.) bij zijn hervormingsélan geïnspireerd door de golf van revolutie die vanuit het Oosten over Europa spoelde, thans richt men het oog veelal op het Westen (i.c. op de Verenigde Staten) om zijn inspiratie en ideeën op te doen, in het bijzonder sedert omstreeks 1960.

Het waren b.v. de ban-de-bombers, die na 1960 de stoot gaven tot de oprichting van een Nederlands Comité van 100, daartoe geïnspireerd door in de Verenigde Staten en Engeland reeds beoefende methoden. Zo verklaarde Drs Le Pair - o.m. PSP-functionaris, inspirator van het Comité 29-11-'62 en medeoprichter van het eerder genoemde "Trainingscentrum" -, dat het genoemde Comité en het bewuste Centrum zich o.m. baseerden op de methodiek, omschreven in "A manual for direct action" (uitgave van het Amerikaanse "Friends Peace Committee") en op het geweldloosheidssysteem van Ds Martin Luther King.

Het was de PSJW, die in Nederland de "jongerenactie Vietnam" op gang bracht, daartoe, behalve door trotskisten, vooral ook door Amerikaanse activiteit en methodiek ("Teach-ins") geïnspireerd.

Ook treft het, dat het thans - anders dan in de sociaal-zwakke Europese maatschappij tussen de beide wereldoorlogen - met name de

welvaartslanden, zijn die, behalve met een nozemprobleem met een probleem van radicalisme en "politieke criminaliteit" onder jeugd en studenten te kampen hebben. Zweden en de Verenigde Staten zijn daar - naast Nederland - voorbeelden van. De vraag rijst of de welvaart in dit verband optreedt als "katalysator", als een factor, die relativisering van de traditionele, door de ouderen overgeleverde, normen in de hand werkt.

Een feit is, dat het verzet tegen de gezapigheid en het gebrek aan idealisme bij de ouderen een argument is, dat bij alle radicale jongeren- en studentengroepen naar voren komt, zodra zij verantwoording van hun doen en laten afleggen. Voorbeelden daarvan zijn er - in aansluiting op het hierboven gegeven "Provd-citaat" - te over:

Het Comité 29 november 1962 ontstond (evenals de Comité van 100-beweging-elders) uit de behoefte "nu eens iets reëls" tegen de atoombom te gaan doen.

De SJ wilde "doelgerichte protestacties" om "het onbehagen tegen de burgerlijke gezapigheid te kanaliseren".

In de Verenigde Staten ziet men iets dergelijks. Men duidt het jongeren-radicalisme tegen oorlog, atoombom, rassisme en imperialisme daar aan als "the New Left". Men wil zich daarmee onderscheiden van de traditionele "linkse" partijen, die dan als "the Old Left" gelden, en distantieert zich daarvan, omdat zij niet aan hun taak hebben beantwoord, hun idealen ontrouw zijn geworden en verzand zijn in theorie en dogma.

Het lijkt niet verstandig de betekenis van dit radicalisme - hier en elders - te bagatelliseren door het louter als een verschijnsel van zeer tijdelijke aard te zien, zulks bijvoorbeeld onder het motto, dat de jeugd nu eenmaal altijd radicaal is ingesteld, in het bijzonder dan de "rode" jeugd, die van de misschien wat "ingedommelde" ouderen de, toch in meerdere of mindere mate aanwezige, revolutionaire instelling meekreeg.

Voorshands mag van deze, in zekere zin dan "normloze" maar niettemin toch vaak idealistisch ingestelde jeugd, voortgaande of zelfs toenemende "radicale actie" worden verwacht.

Belangrijk in dit verband is, dat de vele groepen, die elkaar in actie-object en methodiek veelal wonderwel vinden, doorgaans handelen onder invloed van het politiek getij. De politieke gebeurtenissen in Vietnam kunnen daarvan, evengoed als het a.s. huwelijk van

Prinses Beatrix, als voorbeelden gelden.

Van belang is voorts, dat deze jeugd haar organisatorische centrum, zowel als haar voornaamste voedingsbodem, in het traditioneel "rode" Amsterdam vindt en verder, dat in de besturen van verschillende der betrokken organisaties en groepen vaak dezelfde figuren een functie bekleden of actief zijn.

Tenslotte is, met het oog op de toekomst, ook van niet te miskennen betekenis, dat van al deze jongerengroepen een radicaliserende invloed uitgaat op de ouderen: dat is merkbaar in de PSP, dat is voelbaar in het Comité 1961 voor de Vrede en zelfs te traceren bij de oudere anarchisten en trotskisten.

Het is niet uitgesloten, dat in het bijzonder de PSP-leiding zich, in het licht van de naderende verkiezingen, door de radicale instelling van deze, haar vaak toch nog welgezinde, jongeren gedrongen zal voelen zich naar buiten wat scherper op te stellen.

Tegen de achtergrond van de toenemende activiteit van de niet-communistische jeugdbeweging, zal in 1966 voorts met belangstelling worden uitgezien naar de houding daartegenover van communistische frontorganisaties als b.v. het ANJV, de OPSJ en "Perikles", (men denke aan de Vietnam-actie), die vanwege het milieu van de "andersdenkenden" veel traditioneel sectarisme zullen moeten overwinnen om zich tot "eenheid van actie" te zetten. Weliswaar noopt Lenins eerder vermeld gebod van "contact met de massa's" daartoe, doch men kan er in deze kringen lang niet zeker van zijn in de huidige situatie nog de gewenste voorhoede rol - gelijk in de vroege vijftiger jaren vaak nog het geval was - te kunnen spelen. Men heeft daarvoor mogelijk reeds te lang het initiatief verloren.

De ontwikkelingen in de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP).

Bij een terugblik op het door de PSP in 1965 gepresenteerde politieke scenario, verdienen een aantal activiteiten in nationaal zowel als in internationaal verband de aandacht.

Internationaal

Internationaal zien we een duidelijke poging van PSP-zijde tot bundeling van links-socialistische - soms communistisch belaste - en pacifistische krachten in Europa, teneinde gezamenlijk meer invloed op het nationale- en wereldgebeuren te kunnen uitoefenen. Als uit-

vloeisel van een op 9 mei in Den Haag gehouden conferentie met buitenlandse vertegenwoordigers, waar, in de vorm van een (voorlopig in Nederland gevestigd) internationaal secretariaat, een eerste steen werd gelegd voor een door de PSP gedachte "Internationale", werden nieuwe contacten gelegd en bestaande geïntensiveerd.

Als voorlopig resultaat kwam men tot uitwisseling van gegevens en standpunten, zowel met betrekking tot de politieke situatie en ontwikkeling in eigen land als ten aanzien van gemeenschappelijke vraagstukken (EEG, NAVO e.d.). Regelmatig verschijnen dan ook in het partij-orgaan "Bevrijding" artikelen over buitenlandse - als "geestverwant" aangeduide, doch vaak zeer linkse - politieke partijen. De meeste van die partijen zijn evenwel klein met een navenante politieke invloed. Hoewel een links-socialistische Internationale door sommige overlegpartners (voorshands) niet levensvatbaar of opportuun wordt geacht - en derhalve vermoedelijk geen gestalte zal krijgen in de naaste toekomst - is in bepaalde actuele politieke gebeurtenissen toch een zeker gecoördineerd optreden te verwachten.

De allesbehalve enghartige keuze van politieke gesprekspartners door de PSP, alsmede de met Ooseuropese landen onderhouden relaties, brengen uiteraard het gevaar van radicaal-socialistische en communistische beïnvloeding en manipulatie met zich mede. In elk geval speelt de PSP de Russische politiek thans reeds duidelijk in de kaart, met haar eisen voor ondermeer eenzijdige ontwapening en uittreden uit de NAVO en met haar anti-Amerikaanse activiteiten in de kwestie Vietnam.

Nationaal

Op het binnenlandse vlak trokken vooral het oktobercongres der PSP (republikeinse standpunt) en haar stellingname in de Vietnamese oorlog de aandacht. Waren de demonstratieve keuze voor de republikeinse staatsvorm en de op het congres ook in andere opzichten speurbare "linkse" tendens, reeds aanwijzingen voor een groeiend overwicht van het socialistische element in deze partij, ook de onverzoenlijk-afwijzende houding ten aanzien van het denkbeeld van een compromis-oplossing in Vietnam, met name van de zijde der toonaangevende radicaal-socialistische afdeling Amsterdam, wijst in deze richting. Bovendien blijkt de in eigen kring gesignaleerde ontwikkeling naar "links" door vooraanstaande PSP-ers met instemming te worden begroet (socialisme wordt een voorwaarde voor vrede geacht!), terwijl de recente - nagenoeg onvoorwaardelijke - toelating van ex-SWP-leden en de benoeming van

Dr. G. Harmsen in het partijbestuur evenzovele indicaties voor de geschetste ontwikkeling vormen.

Symptomen van een links-radicalen ontwikkeling en gezindheid vormden voorts verschillende uitlatingen van vooraanstaande PSP-ers.

Enkele voorbeelden mogen dit illustreren:

Vice voorzitter De Wolf verklaarde in april (SJ-orgaan 5.4.'65): "De PSP wil de strijd voor het van militarisme gezuiverde socialisme niet alleen, of zelfs niet in de eerste plaats, binnen het parlement voeren. Voorlichting, loonstrijd, zitacties, staking, boycot, demonstraties, zijn andere, in willekeurige volgorde opgesomde middelen, die moeten worden gebruikt".

Politiek secretaris Hoek merkte in december '64 op, dat "ook illegale stellingname in aanmerking komt, indien legaal protest niet zou baten".

Het is in deze situatie niet ondenkbaar, dat de principiële (ethisch-denkende) pacifisten van de weeromstuit de partij de rug zullen toekeren. Deze dreiging ontlokte de voormalig secretaris der afdeling Amsterdam, Branderhorst, begin 1965 reeds een waarschuwend artikel in de pers.

Radicale tendenzen

Het is wellicht nuttig de motieven en oorzaken van de gesignaleerde radicalisering van de PSP aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Om te beginnen is er de in leidende PSP-kring levende wens de partij-image te wijzigen van "partij van de bom" in een strijdbare (pacifistisch-)socialistische partij. Het verslag van het Politiek Secretariaat der PSP over de periode 1964/65 stelt in dit verband o.m. vast, dat men er in de laatste twee jaren in geslaagd is duidelijk te maken, dat het pacifisme nauw verbonden is met het radicaal-socialisme, waartoe uitspraken van de vertegenwoordigers in de openbare lichamen, partij-verklaringen e.d. hebben bijgedragen. Aan de gerelateerde wens ligt waarschijnlijk de overweging ten grondslag, dat men er met "praten" over vrede en socialisme niet komt, doch dat voor een noodzakelijk geachte groei van de partij - en dus haar vermogen om wezenlijke veranderingen in de bestaande maatschappelijke situatie tot stand te brengen - andere wegen moeten worden ingeslagen. De uitslag van de medio 1965 gehouden Rijnmondverkiezingen heeft die noodzaak, naar PSP-inzicht, nog versterkt.

Stellig moeten de pogingen om op internationaal terrein tot krachtenbundeling te komen mede in dit licht worden gezien.

Zoals hierboven reeds werd gesteld, lijkt de overtuiging veld te winnen, dat ook - en juist - buitenparlementaire acties een belangrijke bijdrage kunnen vormen ter bereiking van de beoogde politieke- en sociaal-economische effecten. "Het is" - aldus het PSP-werkplan voor de komende twee jaar - "onze taak om de hang naar radicale oplossingen te realiseren, hetgeen ook zonder parlementaire meerderheid mogelijk is".

Het is dan ook duidelijk, dat althans een deel van de eigen aanhang de partij in radicale richting stuwt. Enige pressure-groups in dit verband zijn de grote afdelingen, met een relatief groot militant-socialistisch bestanddeel, zoals Amsterdam en Rotterdam en voorts - gelijk in het gedeelte over "the New Left" reeds werd gesteld - de jongeren, voor een deel verenigd in de Pacifistisch Socialistische Jongeren Werkgroepen (PSJW). Voor deze laatste groep - die geen directe organisatorische binding met de PSP heeft - is de belangstelling groeiende, getuige de benoeming van een jongerensecretaris in het partijbestuur. In een interview dat de redactie van het PSJW-organ "Anders" in november j.l. met bedoelde functionaris had, stelde deze ondermeer: "De jongeren moeten actief kunnen meedenken en -werken. Het gezicht van de partij zal dus in sterke mate worden bepaald door de plaats van de jongeren". Sprekende over vergroting van de PSJW-aanhang onder de jongeren geeft deze secretaris het advies de jeugd te interesseren voor bepaalde "directe" acties, zulks om daarmee opvallend in de publiciteit te treden. Inmiddels heeft de PSJW herhaaldelijk blijk gegeven van een bereidheid tot dergelijke, zonodig illegale acties met een duidelijk doel.

De rol van de komende verkiezingen

Dat ook de naderende verkiezingen een rol spelen in de geschetste ontwikkeling naar "radicalisme", blijkt o.m. uit de volgende feiten:

de grote demonstratieve inspanning voor beëindiging van het Vietnamese conflict (in de Kamers, d.m.v. publicaties, demonstraties, vergaderingen etc),

het opvallende positie kiezen voor de republiek (ook volgens de CPN een verkiezings-stunt),

de verleende voorrang aan de behandeling van een nieuwe -sterk socialistisch gekleurde -versie van het Gemeente- en Provincie-program op het partijcongres in oktober.

De toekomstplannen van de partij kunnen de gevestigde indruk alleen maar versterken. Het reeds genoemde Werkplan stelt trouwens

openlijk vast, dat het handelen van de partij in de komende twee jaar in overwegende mate door de verkiezingen zal worden bepaald. Het is onze - misschien wel historische - taak om al wat er aan links-socialistische en pacifistische krachten en denkbeelden, zowel bij personen als bij groepen, leeft in ons land, onder noemer van de PSP te brengen", zo zegt dit stuk. Het PSP-ijveren voor verdere verlaging der kiesgerechtigde leeftijd, lijkt een speculatie op de steun van de, doorgaans in hun jeugdig enthousiasme voor radicale oplossingen geporteerde, jongeren.

Stellig denkt men voorts aan het electoraal voordeel, dat de PSP zou kunnen behalen, mocht zij in de toekomst uitgroeien tot de ene grote linkse partij, waarop ook Henk Gortzak doelde bij zijn toetreding tot de PSP. Gortzak zei toen: "Ik geloof nòg, dat er ruimte voor zo'n partij is. Het zou heel goed zijn. Daarom hebben we onze (SWP-) leden ook aanbevolen lid te worden van de PSP".

Trotskisme

Het Sino-Sowjetconflict, met zijn onvermijdelijk schisma-verwekkende gevolgen, heeft ook duidelijk zijn sporen gedrukt op het, door allerlei controversen toch reeds danig gehavende, trotskistische wereldkamp. De leiders in het Midden- en Zuid-Amerikaanse gebied, die zich enige jaren geleden afscheidten van de, in Parijs zetelende, leiding van de Vierde Internationale, hebben zich sindsdien nagenoeg geheel met de Chinese opvattingen geïdentificeerd. Thans voltrekt zich in de nog altijd grootste, door Parijs beheerste, internationale organisatie van trotskisten opnieuw een splitsing, die ditmaal duidelijk terug te voeren is op de Russisch-Chinese tegenstellingen. De relatief kleine "Pabloïstische" oppositie, genoemd naar en onder aanvoering van de vroegere secretaris-generaal der Internationale, Raptis, -alias Pablo - stelt zich in deze zeer pro-Russisch op, terwijl bij weging van de opvattingen der meerderheid de balans ten gunste van China doorslaat. Van meerderheidskant wordt overigens toch nog wel kritiek gebracht op sommige Chinese standpunten, zoals hun bestrijding der "destalinisatie", die de trotskisten juist in een stroomversnelling zouden willen brengen. Zij zien in de destalinisatie een -zo niet de enige - mogelijkheid weer enige invloed op de communistische wereldbeweging te krijgen. Aangezien Russen en Chinezen de term "trotskistisch" nog steeds als scheldwoord hanteren ter aanduiding van

wederzijdse activiteiten, lijkt deze hoop voorshands weinig meer dan een utopie.

De Pablo-oppositie

Als leider van de trotskistische activiteiten in Afrika, opereerde Raptis tot medio 1965 vanuit Algerije, waar hij een adviserende positie bij de regering Ben Bella zou hebben bekleed. De regeringswisseling in Algerije in juni j.l., betekende een ongunstige wending voor de daar "werkzame" trotskisten - machtsconcentratie bij de staat in plaats van arbeiders-"democratie" - en noopte velen van hen naar elders uit te wijken. E.e.a. verklaart waarschijnlijk ook de scherpe veroordeling van de machtsgreep van Boumedienne en de eis tot vrijlating van Ben Bella door de geheel achter Pablo staande Nederlandse Sectie der Vierde Internationale.

Het verlies van hun actiebasis noodzaakt Pablo c.s. hun centra (revolutionaire bureaus geheten) voor steun aan revolutionaire bewegingen in een aantal Afrikaanse landen, te verplaatsen. Gezien de positie en stellingname van de Nederlandse Sectie is het niet denkbeeldig, dat daarbij het oog o.m. op Nederland valt. De conflictsituatie binnen de Internationale heeft zich dermate verscherpt, dat uitstoting van de Pabloïsten zeer binnenkort kan worden verwacht en mogelijk zelfs reeds een feit is. Pablo wekte de indruk opzettelijk op een dergelijke breuk aan te sturen en zou van zins zijn een "eigen Internationale" op te richten. Zijn aanhang lijkt echter gering.

De Nederlandse trotskisten

De enkele tientallen Nederlandse trotskisten zijn verenigd in hetzij de Nederlandse Sectie der Vierde Internationale, hetzij de groep, die verantwoordelijk is voor de uitgifte van het blad "Links". De geschillen tussen beide groeperingen betreffen in hoofdzaak tactiek en werkterrein. De groep "Links" ziet - conform de meerderheid in de Internationale - alleen in de grote arbeidersorganisaties (Partij van de Arbeid/NVV) een mogelijkheid voor socialistische structuurwijzigingen en wil daarnaar streven d.m.v. een linkse oppositie in die organisaties. De Nederlandse sectie vreest echter daarin geheel te zullen verdrinken en richt zich, behalve op de jeugd- en studentenorganisaties, de laatste tijd in meerderheid op (dissident-) communistische groeperingen, in de hoop langs die weg een "linkse concentratie" in Nederland te kunnen realiseren. Dit verklaart dan ook hun vele toenaderings-

pogingen tot de Socialistische Werkers Partij en hun teleurstelling over de opheffing van die partij en de overgang van de voormalige SWP-leden naar de Pacifistisch Socialistische Partij. Zij hielden evenwel nog een slag om de arm door te verklaren, dat de PŠP in de toekomst mogelijk wel eens een belangrijke rol zou kunnen gaan spelen als voorhoedepartij in de klassenstrijd, daarmede de PSP toch nog in de voorgestane "linkse concentratie" incalculerend. Een aantal trotskisten, voornamelijk leden van de Rotterdamse groep, die deze gedachtengang reeds langer huldigt, penetreert sinds enige jaren in de PSP, en dat niet zonder succes. De "Rotterdamers" zijn dan ook niet bereid hun posities in de PSP op te geven en het besluit van de (Amsterdamse) leiding om zich primair op de communisten te richten, uit te voeren. Zij geloven n.l. niet in de eenheid van communistische krachten. Zo dreigt dan de numeriek noodlijdende Nederlandse sectie nogmaals uiteen te vallen.

De Nederlandse sectie is inmiddels buiten de IVE komen te staan, hedeeen een heroriëntatie van de Nederlandse trotskisten noodzakelijk maakt. De vraag is daarbij of zij als zelfstandige politieke groepering (partij) zullen gaan optreden dan wel nationaal en/of internationaal aansluiting bij anderen zullen zoeken.

Het uittreden van de Nederlandse Sectie uit de Internationale werpt tevens de vraag op hoe de positie van de groep "Links" zal worden. Wordt deze nu tot officiële sectie verklaard of zal zij de voorkeur (blijven) geven aan een onafhankelijk bestaan? Inmiddels hield en houdt zij via de Belg Mandel - lid van het Verenigd Secretariaat der IVE Internationale (Parijs) - contact met de leiding van deze Internationale.

De aansluiting van de SWP bij de PSP ontlokte ook aan de groep Van Tijn ("Links") afkeurende kritiek, onder het argument, dat de PSP geen arbeiderspartij is en dat ook nooit kan worden, gezien het ontbreken van een vakbondsbinding.

Voor wie al deze ontwikkelingen in de trotskistische beweging aandachtig beschouwt, moet zulks wel een weinig verheffend beeld oproepen, n.l. dat van een, zo door ideologische en persoonlijke tegenstellingen verdeeld kamp, dat afbreuk wordt gedaan aan de revolutionaire potentie en activiteiten der leden. Toch blijft op het nationale vlak enige waakzaamheid geboden, gezien de ervaringen uit het verleden (affaire Raptis-Santen) en de contacten van bepaalde Nederlandse trotskisten met revolutionaire bewegingen in Afrika en mogelijk Midden-Amerika.

Rechts-extremisme

Paul van Tienen, een van de centrale figuren in het Nederlandse rechts-extremisme, verdween van het politieke toneel (naar Spanje). In geval van terugkeer naar Nederland mag hij verwachten, door tenuitvoerlegging van het jegens hem uitgesproken vonnis, nog enkele maanden aan de neo-nazistische circulatie onttrokken te zijn.

De Landelijke Organisatie Invaliden-Tochten (LOIT) heeft in het afgelopen jaar opnieuw contact onderhouden met geestverwanten in Duitsland en, in mindere mate, met kameraden in België. Bovendien zette de LOIT hardnekkig haar pogingen voort, de daarvoor in aanmerking komende invalide oud-SS-ers of hun nabestaanden te doen profiteren van in Duitsland geldende uitkeringsregelingen.

Onder stimulans van de Belgische leider van Jong Europa, Jean Thiriart, ontplooide Jong Europa Nederland enige, zij het geringe activiteit.

STAKINGSOVERZICHT DECEMBER 1965
=====

Bedrijf : N.V.Stoomweverij "Nijverheid" (Enschede).
Aanleiding : Conflict n.a.v. onvolledige uitbetaling tariefsverhoging.
Inmenging vakbonden : Op 6-12-65 besprekingen tussen vertegenwoordigers erkende vakbonden en directie.
Resultaat : Tariefsverhoging zal in zijn geheel worden uitbetaald; gestaakte uren dienen te worden ingehaald.
Aantal werknemers : 900
Aantal stakers : 139
Duur staking : Op 3 december : 100 personen gedurende 1 uur;
van 3 tot 7 december: 39 apprêteerders.

Bedrijf : Algemeen Handelsblad (technisch personeel)(Amsterdam).
Aanleiding : O.a. het uitblijven van een kerstgratificatie.
Inmenging vakbonden : Overleg directie en vertegenwoordigers bonden.
Resultaat : ---
Aantal werknemers : 300
Aantal stakers : 300
Duur staking : 24 uur staking (3 en 4 december).

Bedrijf : Radiatorenfabriek "Wirad" (Schoonebeek).
Aanleiding : Staking uit solidariteit met een werknemer die, wegens een arbeidsconflict, door de directie naar huis was gezonden.
Inmenging vakbonden : NKV-bond bemiddelde.
Resultaat : Geen (betreffende werknemer is niet weer in dienst genomen).
Aantal werknemers : 22
Aantal stakers : 16
Duur staking : 20 en 21 december.

Bedrijf : Verenigde Noordhollandse Dagbladen (technisch personeel)(Alkmaar).
Aanleiding : Ontevredenheid over kerstgratificatie.
Inmenging vakbonden : Overleg personeelsvereniging en directie.
Resultaat : Geen.
Aantal werknemers : 60
Aantal stakers : 60
Duur staking : 24 december tot 27 december.

Bedrijf : NV Verf- en Chemicaliënfabriek (Delft).
Aanleiding : Protestactie tegen voornemen president-directeur om
zijn bedrijf aan een Amerikaanse firma te verkopen op
voor de huidige directeur, ongunstige voorwaarden.
Inmenging vakbonden : ---
Resultaat : ---
Aantal werknemers : 90
Aantal stakers : 90
Duur staking : 27 december (enige uren).

A G E N D A
=====

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
7-10 jan. 1966	11e OPSJ-congres.	Amsterdam	Org. Progr. Stud. Jeugd.
* 5-6 febr. 1966	Conf. Eur. Vakbondsorg. over situatie Spaanse arb.	Parijs	Frans comm. Vakverbond CGT.
* 20-28 febr. 1966	Afro-Aziatische Conf. v. Wetenschapp. werkers.	New Delhi	Wereldfed. v. Wetensch. Werkers.
mrt/april 1966	Raadsvergad. WVR.	?	Wereldvredesraad.
* mrt/april 1966	Bijeenkomst vertegenw. nationale vredescomité's.	?	Wereldvredesraad.
○ juni 1966	6e Congres IOJ.	O-Berlijn	Intern. Org. v. Journalisten.
* zomer 1966	9e Wereldjeugdfestival.	Ghana?	Wereldfed. Dem. Jeugd en Int. Unie v. Studenten.

* nieuw c.q. aangevuld.